

Nyckeltal inom Nationella honungsprogrammet 2019

1. Nyckeltal

Enligt Sveriges program för perioden 2017-2019 har vi använt följande nyckeltal

Tekniskt stöd till biodlare

- *Antalet kursdeltagare i olika bikurser.*

Tillströmningen av nya biodlare är stor i Sverige och kursverksamheten är intensiv. För 2019 finns ingen motsvarande statistik som presenterades för åren 2015-2017, se bilaga 2, men kursutbudet och deltagandet är större än tidigare. SBR har dessutom börjat utbildning på Internet, sk. Webbinarier. Den första hade 125 deltagare och kommande webinarium i mars 2020 har 450 anmälningar.

Biodlingsföretagarna (BF), som vänder sig till yrkesbiodlare har även ambitioner på utbildningssidan. På grund av konkursen 2018 har man dock koncentrerat arbetet på sin årliga konferens, varför utbildningsinsatserna varit mindre under 2019 än tidigare år. Målet är dock att under 2020 komma igång igen i samma omfattning som tidigare.

- *Antalet kampanjer inom Svenska Bin.*

Svenska bin har fortsatt sitt framgångsrika arbete och lyckats samla samtliga organisationer som har pollinerings som tema i gemensamma aktioner och seminarier. Detta var en bidragande orsak till att regeringen i sin höstbudget 2019 satsade 70 miljoner x 3 år på arbeten kring pollinering. Under 2019 har arbetet koncentrerats på fem större kampanjer som även om de är färre än tidigare inte visar på någon avmattning i arbetet. Under 2018 genomfördes 19 (mindre) kampanjer, vilket ligger i samma nivå som 2017, se bilaga 2. Både ambitionen och kvalitén på kampanjerna är av hög klass.

- *Medlemsutvecklingen i de olika biodlingsorganisationerna.*

SBR: 12 782 (2017), 13 800 (2018) och 15 275 (2019). Ökning med 1475 medlemmar under 1 år
BF: 525 (2017), 400 (2018) och ca 250 (2019).

SBR:s ökning är anmärkningsvärd, då det följer en allt mer ökande trend sedan flera år, med ett stort tillskott av unga biodlare varav många är kvinnor.

BF:s minskning beror på kvardröjande effekter av konkursen 2018, då föreningens kassör förskingrade medlen och arbetade med olika typer av medlemsregister. Föreningen har dock kommit igång igen med en omfattande verksamhet, tack vare en stor uppbackning från medlemmar och andra landsbygdsorganisationer.

Bekämpning av varroakvalster

- *Vinterförluster*

Enligt Coloss frågeformulär var vinterförlusterna 2017-2018 knappt 15 %. 2018-2019 var minskningen ännu mer och stannade på 11,4 %. Då dessa uppgifter varierar mycket över åren måste dock betydligt fler underlag för att se någon trend.

- *VSH-projektet*

NHP har gjort en stor satsning på ett projekt kring VSH-egenskaper. Det innebär en undersökning av binas ärftliga möjligheter att själva upptäcka och städa ut yngel som är angripna av varroa. Projektet är 3-årigt och visar intressanta resultat. Projektet har blivit förlängt och slutredovisning sker under 2020.

- *(Bee scan*

Även om den globalt uppmärksammade innovationen Bee-scan (som upptäcker varroa) finansierats med andra landsbygdsmedel än från NHP, skall innovationen uppmärksammas som ett gott exempel på en kreativitet inom näring som vittnar om framtidstro och öppenhet för nya idéer. Under 2019 har programmet utökats med en rad nya funktioner som använder AI som detekteringsmetod.)

Rationalisering vid förflyttning av bisamhällen

- *Projektmedel*

Inom detta område har inga satsningar gjorts inom NHP, förutom de insatser som ingår i SBR:s rådgivning. (Det skall dock påpekas att en innovation med bi-stationer som hydrauliskt kan flyttas med bil- eller traktorslöp håller på att utvecklas. Här har utvecklingsmedel för detta arbete kunnat hämtas från andra landsbygdsfonder. Förstudien var klar 2019 och en prototyp håller på att byggas)

Åtgärder till stöd för laboratorier som utför fysikaliska-kemiska analyser av honung

- *Utförda analyser*

Under 2019 upptog föreningen Honungsringen analyserna av honung, med syfte att spåra importerad honung som inte fyllde kvalitetskraven. Man genomförde 25 analyser som fungerade som ett komplement till de officiella prover som Livsmedelsverket gör, men som är få. Honungsringen har även gjort analyser på 16 vaxprov

Inom detta område har honungsprogrammet fortsatt att stödja projektet "Analys och kartläggning av honungens ursprung" som utvecklar en metod att med en så kallad "elektronisk näsa" avslöja vilka nektarkällorna som ingår i honungen. Detta kan bli en användbar metod att avslöja fusk med honung.

Stödåtgärder för av utökningen av bi-bestånden i gemenskapen

- *Bi-bestånd*

Se medlemsutvecklingen i SBR och BF ovan, samt ökningen av antal bisamhällen från 154 000 (2016) till 174 000 (2017). 2019 ligger vi kvar på tidigare antal bisamhällen då BF:s uppgifter är något osäkra pga. medlemsantalet och den därmed framräknade antal bisamhällen från BF:s medlemmar.

Samarbete med organisationer som är specialiserade i genomförandet av programmen för tillämpad forskning inom biodlingssektorn och biodlingsprodukter

- *Forskning och utveckling*

Programmet samarbetar med Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och Umeå universitet (UU) i flera projekt kring bihälsa. Projektens storlek varierar dock mellan åren och 2019 beviljades SLU och UU ca 1,6 miljoner kr. Därtill bedrivs utvecklingsarbete i flera andra organisationer varav ett exempel är VSH-projektet som studerar nedärvningen av VSH hos bin. Detta projekt beviljades 1,2 miljoner.

Som nämnts ovan har vi under perioden även lyckats finansiera flera bi-relaterade projekt via andra finansörer, vilket i praktiken inneburit väsentligt mer medel till näringen.

Övervakning av marknaden

- Få arbete görs inom detta område i Sverige, med medel från det nationella honungsprogrammet,

Förbättring av produktkvaliteten för ett bättre utnyttjande av produkternas marknadspotential

- Projektet "Analys och kartläggning av honungens ursprung" analyserna samstämmighet mellan arom och nektarinnehåll. Resultaten är goda och man har nu påbörjat en kommersiell analys av honungsprover. Detta kan komma att ge ett betydligt högre pris på sorthonung.

2. Bilagor

1. Deltagare i Studieförbundet Vuxenskolornas kurser för biodlare 2015-2017.
2. Svenska bins aktiviteter 2019.

Linköping den 15 mars 2020

Magnus Gröntoft

Jordbruksverket

+46 705-836566

Bilaga 1. Deltagare i Studieförbundet Vuxenskolans kurser för biodlare 2015-2017

I genomsnitt de tre senaste åren (2015-2017) har:

9 088 deltagare

varit med i

173 studiecirkel - 264 kulturprogram - 58 annan folkbildning
i SBR-arrangemang i samverkan med SV.

Reflektioner:

Uppskattningsvis har 46 procent av de studiecirkel för nybörjare, som bedrivs i lokala biodlarföreningar, skett i samverkan med SV (baserat på antal sålda arbetsböcker för deltagare jämfört med antalet deltagare).

43 procent av SV-avdelningarna har ökat cirkelverksamheten det senaste året.

25 procent av SV-avdelningarna har minskat cirkelverksamheten det senaste året.

21 procent av SV-avdelningarna rapporterade ingen cirkelverksamhet 2017.

Var i landet bedriver SBR verksamhet i samverkan med SV?

Verksamhetsform / SV-avdelning	Kommuner	Studiecirkel			Kulturprogram			Annan folkbildning		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
SV Blekinge	5	4	3	4	1	0	1	0	0	0
SV Dalarna	15	5	7	7	7	2	5	6	4	1
SV Gotland	1	0	2	5	0	0	0	0	4	6
SV Gävleborg	10	1	2	4	0	1	0	0	0	0
SV Göteborg	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0
SV Göteborgsreg Sydost	4	13	12	9	8	9	2	6	3	5
SV Halland	6	4	7	5	0	6	6	0	1	2
SV Jämtland	8	1	2	0	0	1	0	3	1	1
SV Jönköping	13	11	10	12	11	36	33	6	12	7
SV Kalmar län	12	20	14	8	49	26	28	1	0	1
SV Kronoberg	8	7	14	14	7	7	7	0	10	11
SV Lundabygden	1									
SV Malmö	1									
SV Norrbotten	14	2	1	1	2	0	0	1	0	2
SV Sjuhärads	9	13	7	7	28	52	43	0	0	3
SV Skaraborg	15	13	16	15	9	16	16	1	1	3
SV Nordöstra Skåne/SV Skåneland	31	8	12	8	23	21	0	2	1	4
SV Stockholm	1	6	7	8	0	0	0	8	8	5
SV Stockholms län	25	13	16	17	50	77	80	6	8	4
SV Sörmland	9	3	2	2	0	1	12	0	3	1
SV Uppsala	8									
SV Värmland	16	3	4	3	0	0	0	0	1	0
SV Väst	19	21	21	29	14	22	28	0	3	2
SV Västerbotten	15	2	0	1	0	1	1	0	2	0
SV Västernorrland	6	0	0	1	0	1	0	1	0	0
SV Västmanland	10	0	0	0	0	0	2	0	0	0
SV Örebro län	12	3	6	8	3	2	7	0	3	0
SV Östergötland	13	11	8	14	9	7	8	4	5	2
Totalt		164	173	182	221	288	280	45	70	60

Notering: 3 SV-avdelningar har inte rapporterat någon verksamhet under 2015-2017 i samverkan med SV.

Bilaga 2. Svenska bins aktiviteter 2019

Ta vara på de hälsosamma egenskaperna hos honung, pollen och propolis

Nyheter · Jan 06, 2020 07:20 CET

Konsumenternas efterfrågan på pollen, propolis och honung ökar och de svenska biodlarna har möjligheter att ta andelar av den växande marknaden. – Vi har tillgångar i form av ren natur och bra möjligheter att skörda mer av de hälsosamma biprodukterna, menar Lotta Fabricius, projektledare på Svenska Bin. Vi behöver också öka kunskapen om hur produkterna kan användas för att hålla sig frisk.

Relaterat material [Visa alla 6](#)

- ★ Hur hälsosamma är binas produkter?
- ★ Så hjälper honung mot rethosta och halsont
- propolis

Honungsfusk avslöjat hos stor butikskedja

Nyheter · Nov 27, 2019 13:10 CET

Ett nytt avslöjande om importerad fuskhonung, denna gång hos butikskedjan Tesco i England, väcker frågor om hur bra koll de stora butikskedjorna har. Och hur billig honung kan bli utan att spås ut eller förfalskas.

Relaterat material

- ★ Omfattande fusk med honung avslöjat i internationell tävling
- Nyslundad svensk honung
- Vad är äkta honung?

Omfattande fusk med honung avslöjat i internationell tävling

Pressmeddelanden · Sep 19, 2019 12:46 CEST

Nära hälften av alla honungsbidrag i årets upplaga av tävlingen World Beekeeping Awards underkändes i den kemiska analysen och gick inte vidare till provsmakning. I tävlingen deltog 173 olika sorters honung från hela världen och kontrollerna visade att hela 46 procent av bidragen underkändes på grund av antibiotikarester, tillsatt socker eller bristande kvalitet vid hanteringen.

Relaterat material [Visa alla 7](#)

- ★ Brist på svensk honung skapar marknad för förfälskningar
- ★ 20 ton honung från Asien såldes som svensk
- ★ Svenska honungskonsumenter vilseleddes av märkning

Mer blommor – så alla bin får mat

Pressmeddelanden · Jul 09, 2019 14:39 CEST

Bristen på mat kan komma att skapa konkurrens mellan honungsbin och vilda bin. Lösningen är att vi satsar på fler ängsmarker och odlar mer bivänliga växter, menar föreningen Svenska Bin.

Relaterat material [Visa alla 7](#)

- ★ Det krävs en plan för att förbättra villkoren för pollinerande insekter
- ★ World Bee Day 20 maj: Mångfald och artrikedom gynnar alla bin
- ★ Brist på svensk honung skapar marknad för förfälskningar

Svenska Bin gör primörhonungs-släpp på Nationaldagen

Nyheter · Jun 04, 2019 10:05 CEST

Svenska Bin släpper årets första honung 6 juni på festivalen Smaka på Stockholm i Kungsträdgården. Helt färsk, gyllengul och flytande tappas den direkt på burk. Primörhonungen kommer detta år från biodlare i Småland, Sörmland och och Uppland.

Relaterat material [Visa alla 10](#)

- ★ World Bee Day 20 maj: Mångfald och artrikedom gynnar alla bin
- ★ Hur smakar honung – egentligen? Sensoriker och kock guldår i smakvärlden
- ★ Pollinera Sverige sprider kunskap om humior och bin i Plantagens butiker

Årets Pollinatör har satt viktiga frön över hela Sverige

Pressmeddelanden · Maj 27, 2019 09:00 CEST

För tredje året delas utmärkelsen Året Pollinatör ut av nätverket Pollinera Sverige, och detta år valdes fröföretaget Pratensis i Småland av en enhällig jury. Mottagaren ska ha arbetat systematiskt och medvetet för att förbättra livsbetingelser för pollinerande insekter.

Relaterat material [Visa alla 6](#)

- ★ Pollineringsveckan visar vad vi kan göra för att gynna insekterna
- ★ Pollinera Sverige sprider kunskap om humior och bin i Plantagens butiker
- ★ Experterna: Så kan vi stoppa utrotningen av insekter och stötta pollineringen

40-talet experter lade grunden till manifest för hållbar pollinering

Nyheter · Maj 27, 2019 07:00 CEST

Torsdagen 23 maj samlades 40-talet experter från verk, organisationer och föreningar på Pollinera Sveriges forum för att tillsammans ta fram ett manifest. Nätverket vill bidra till att Sverige hejdar minskningen av pollinerande insekter och ökar den biologiska mångfalden som de är beroende av.

Relaterat material [Visa alla 13](#)

- ★ Experterna: Så kan vi stoppa utrotningen av insekter och stötta pollineringen
- ★ World Bee Day 20 maj: Mångfald och artrikedom gynnar alla bin
- ★ Pollineringsveckan visar vad vi kan göra för att gynna insekterna

Experterna: Så kan vi stoppa utrotningen av insekter och stötta pollineringen

Pressmeddelanden · Maj 21, 2019 13:00 CEST

Torsdagen den 23 maj besöker två experter på pollinering och odling Stockholm för ett forum anordnat av Pollinera Sverige. Deras föreläsningar kommer att vara startpunkten för ett manifest för hur Sverige kan bevara och skydda sina pollinatörer.

Relaterat material [Visa alla 9](#)

- ★ World Bee Day 20 maj: Mångfald och artrikedom gynnar alla bin
- ★ Pollineringsveckan visar vad vi kan göra för att gynna insekterna
- ★ Det krävs en plan för att förbättra villkoren för pollinerande insekter

World Bee Day 20 maj: Mångfald och artrikedom gynnar alla bin

Pressmeddelanden · Maj 20, 2019 06:00 CEST

I dag 20 maj fräs honungsbina över hela världen. I Slovenien, som ligger bakom införandet av World Bee Day, håller man honungsbiet högt och biodlingen har traditionellt hög status. I vårt grannland Danmark har det däremot utbrutit en infekterad konflikt mellan anhängare till de vilda bina och biodlarna och deras honungsbin. I Sverige menar forskare att konflikten är onödigt.

Relaterat material [Visa alla 8](#)

- ★ [Pollinera Sverige sprider kunskap om humlor och bin i Plantagens butiker](#)
- ★ [Pollineringsveckan visar vad vi kan göra för att gynna insekterna](#)
- ★ [Experterna: Så kan vi stoppa utrotningen av insekter och stötta pollineringen](#)

Pollineringsveckan visar vad vi kan göra för att gynna insekterna

Pressmeddelanden · Maj 13, 2019 09:00 CEST

Pollineringsveckan lanserades förra året av nätverket Pollinera Sverige. Från 18-26 maj 2019 samlas en rad olika initiativ och evenemang runt om i landet där man arbetar för att öka kunskapen om pollinerande insekter och vad de behöver för att överleva.

Relaterat material [Visa alla 13](#)

- ★ [Det krävs en plan för att förbättra villkoren för pollinerande insekter](#)
- ★ [Pollinera Sverige sprider kunskap om humlor och bin i Plantagens butiker](#)
- ★ [Förebild för bönder blev Årets Pollinatör 2018](#)

Det krävs en plan för att förbättra villkoren för pollinerande insekter

Pressmeddelanden · Maj 06, 2019 08:00 CEST

Nätverket Pollinera Sverige vill driva på utvecklingen mot en nationell strategi för att säkra pollineringen och samlar därför landets ledande experter till ett forum på Rosendals trädgård, i samarbete med Naturskyddsföreningen, Naturvårdsverket och LRF. Forumet kommer att ta fram konkreta förslag och ett manifest som ska drivas på att Sverige får en nationell pollineringsstrategi.

Relaterat material [Visa alla 9](#)

- ★ [Förebild för bönder blev Årets Pollinatör 2018](#)
- ★ [De vill samla Sverige kring pollineringen](#)
- ★ [Experter samlas bakom Pollinera Sverige](#)

Biodlare ska nå nya marknader med hjälp av sensorisk analys

Nyheter · Apr 24, 2019 07:00 CEST

I ett projekt inom Svenska Bin arbetar en grupp biodlare med att ta fram honung som kan lämpa sig för export. Här söks särskilt som tydligt kan kopplas till svenska värden och sensoriska tester ska bidra till att ge de rätta orden för att marknadsföra produkten. – Det finns ett stort värde av att kunna beskriva sin produkt på ett optimalt sätt, säger sensoriker Johan Swahn, som deltar i arbetet.

Relaterat material

- ★ [Hur smakar honung – egentligen? Sensoriker och kock guidar i smakvärlden](#)
- ★ [Johan Swahn](#)
- ★ [IMG_8328](#)

Pollinera Sverige sprider kunskap om humlor och bin i Plantagens butiker

Pressmeddelanden · Apr 16, 2019 09:00 CEST

Med start i maj kommer alla Plantagens butiker i både Sverige, Norge och Finland att ha informativa skyltar för att hjälpa kunderna att välja växter som gynnar pollinerande insekter. Pollinera Sverige och Plantagen har som mål att tillsammans sprida kunskap om vad pollinatörerna behöver för att överleva.

Relaterat material [Visa alla 12](#)

- ★ [Experter samlas bakom Pollinera Sverige](#)
- ★ [De vill samla Sverige kring pollineringen](#)
- ★ [World Bee Day 20 maj: Mångfald och artrikedom gynnar alla bin](#)

Bönder och forskare samarbetar kring pollinering och odling i balans

Nyheter · Mar 20, 2019 09:00 CET

Nätverket Odling i Balans möttes på LRF fredagen 15 mars. Målet är att skapa ett brett samarbete som sprider kunskap om mångfald i lantbruket och nu finns 17 pilotgårdar som visar hur ekologi och ekonomi kan hänga ihop. – Framgången i projektet ligger i att låta bönder visa andra bönder hur jordbruk med hållbarhet i fokus blir lönsamt, berättar projektledaren Helena Elmquist.

Relaterat material [Visa alla 7](#)

- ★ [World Bee Day 20 maj: Mångfald och artrikedom gynnar alla bin](#)
- ★ [Pollineringsveckan visar vad vi kan göra för att gynna insekterna](#)
- ★ [Experter på humlor och honungsbin har kartlagt hoten mot pollinatörerna](#)

Räkning av antalet bisamhällen i Sverige invintrade 2018, samt nyckeltal inom Nationella honungsprogrammet

Beräkningen av antal bisamhällen i Sverige grundar sig på två enkätundersökningar som utförs av Sveriges Biodlares Riksförbund (SBR) och Biodlingsföretagarna (BF). Då SBR:s årliga enkätundersökning inte hunnits sammanställas den 15 mars 2020 får vi för 2019 rapportera samma uppgifter för 2018. Vi räknar dock inte med att skillnaden är avgörande.

Magnus Gröntoft, den 15 mars 2020

1. Metod

a = Antal bisamhällen enligt SBR's årliga undersökning.

b = Antal bisamhällen hos småskaliga oorganiserade biodlare (SJV enkät).

c = Antal bisamhällen enligt BF's undersökning.

d = Antal bisamhällen hos oorganiserade yrkesbiodlare (BF's enkät).

Formel

$a + b + c + d =$ Antal bisamhällen i Sverige under hösten (1.9 till 31.12)

2. Antal bisamhällen 2018. OBS! 2019 ännu ej sammanställda

a = Antal bisamhällen enligt SBR's årliga enkät undersökning 2019.	113 000
b = Antal bisamhällen hos småskaliga oorganiserade biodlare. Uppskattningen utförd 2016.	15 000
c = Antal bisamhällen enligt BF's undersökning 2019. ^{1/}	41 000
d = Antal bisamhällen hos oorganiserade yrkesbiodlare. ^{2/}	5 000
SUMMA	174 000

^{1/} Då BF befinner sig i en återhämtning efter konkursen 2018 och medlemsantalet är osäkert, har deras uppgifter om antal bisamhällen minskat med knappt 50 %.

^{2/} Samma antal som 2016, då någon ny uppskattning inte gjorts.

Contact point for the Swedish Apicultural program

Miljöanalysenheten
Swedish Board of Agriculture
551 82 Jönköping
Sweden

Phone: +46 36 15 50 00

www.jordbruksverket.se

Mail: jordbruksverket@jordbruksverket.se

Näringsdepartementet

Bilaga 2

Uppgifter enligt bilaga i förordningen (EU) 2015/1368 av den 6 augusti 2015 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller stöd till biodlingssektorn

1. Tidigare program

En systematisk utvärdering av det nuvarande nationella honungsprogrammet kommer att ske efter innevarande periods avslutning, dvs. hösten 2019 och våren 2020. Under perioden har avsevärda framsteg gjorts inom främst följande områden:

Kurs- och informationsmaterial

Framtagning av ett kvalificerat utbildningsmaterial. Material är uppdelat efter biodlare med olika erfarenheter. Det har även tagits fram material för studieledare, då den mesta utbildningen sker i studiegrupper på fritiden.

Svenska Bin – en gemensam plattform för marknadsföring

Sverige har tagit fram ett unikt material som används som marknadsföringsplattform för en rad olika grupper inom biodlarkåren. De bygger bland annat på den pollineringsnytta bina gör vid sidan av sin insamling av honung. Denna plattform har använts mycket aktivt under perioden.

Pollinera Sverige

Under perioden startade projektet ”Pollinera Sverige” som har fokuserat på pollineringsfrågan och engagerat ett flertal organisationer och trädgårdar i Sverige. Detta arbete kommer att utvecklas mer under kommande år.

Avelsarbete mot varroa

Ett systematiskt avelsarbete mot varroa har bedrivits under flera år. Under de senaste åren har dock arbetet med varroaresistens tagit extra fart och resultaten är uppmuntrande och har rönt stort intresse. Inom det nationella VSH-projektet har det utbildats ett flertal nya biodlare i avel, genetik och inseminering. Detta har lett till en kraftig ökning av antalet testbigårdar för utvärdering av varroaresistens.

Utöver dessa områden har en rad andra projekt genomförts. Bland annat har den utåtriktade verksamheten bidragit till att medlemsökningen i Sveriges Biodlares Riksförbund varit avsevärd under de senaste åren. Detta innebär att en ny yngre generation håller på att komma in i biodlingen, vilket är mycket uppskattat.

Innovationer

Flera innovationer inom binäringen har fått stor uppmärksamhet i Sverige. Några av dessa som stöttats eller uppmärksammats inom det nationella programmet för biodlingssektorn är:

- Analyser av honung som visaringående sockerarter som i sin tur kan kopplas till geografiskt ursprung.
- Effektivare tvätt av plastramar för yrkesbiodlare.
- Applikation för biodlare
- BeeScanning (finansierat av Europeiska Innovationspartnerskapet, EIP)

Näringsdepartementet

Beräkningen av antal bisamhällen i Sverige grundar sig på två enkätundersökningar som utförs av Sveriges Biodlares Riksförbund (SBR) och Biodlingsföretagarna (BF).

Magnus Gröntoft, den 15 mars 2020

Bilaga 2

Uppgifter enligt bilaga i förordningen (EU) 2015/1368 av den 6 augusti 2015 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller stöd till biodlingssektorn

2. Metod för uppskattning av antalet bisamhällen.

Sverige, liksom många övriga EU-länder, brottas med problematiken att veta hur många bisamhällen som finns i landet. Det har flera orsaker, men några är följande:

- Ej organiserade biodlare som inte nås av information och som inte heller lämnar uppgifter.
- Biodlare som inte vill eller har tid att regelbundet ge uppgifter till myndigheterna.
- Ovilja att deklarerat uppgifter som kan kopplas till ej deklarerade sidoinkomster.

Punkterna ovan skapar ett mörkertal kring antalet bisamhällen bland både organiserade och oorganiserade biodlare.

För att ändå komma sanningen så nära som möjligt kommer Sverige att använda en pluralistisk metod, dvs. vi kommer att lägga ihop uppgifter från olika källor och utifrån dessa ange ett troligt antal bisamhällen i landet. Metoden grundar sig på uppgifter från följande källor.

- Sveriges Biodlares Riksförbund och Biodlingsföretagarna årliga uppgifter som kommer från deras medlemmar. Korrigering görs för medlemmar som är dubbelorganiserade. I denna statistik finns en osäkerhet vad gäller uppgifternas korrekthet, se skälen ovan. Dessutom finns inte bisamhällen från de oorganiserade biodlarna med i denna statistik.
- Årlig enkät angående övervintring. Enkäten är anonym och ligger numera på nätet.
- Bitillsynsmännens årliga uppskattning. Metodik och noggrannhet växlar dock avsevärt mellan olika personer.

På sikt kommer Sverige förbättra möjligheterna för landets biodlare att mer korrekt ange sitt innehav av bisamhällen. Följande åtgärder kan bli aktuella:

- Nationellt biregister,
- Att tydligare informera om varför det är viktigt att lämna uppgifter om sina bisamhällen, både vad gäller sjukdomsinsatser och stöd från EU med syfte att utveckla näringen.
- Att genomföra avgränsade undersökningar i vissa områden, med uppgift att hitta de bisamhällen som finns i området. Syftet är att få en uppfattning av vilket mörkertal som finns i form av oregistrerade bisamhällen.
- Att regelbundet och med tydliga motiveringar samla in uppgifter via enkäter. Detta sker huvudsakligen via biodlarorganisationerna.

Metodik för räkning av bisamhällen

Den metod Sverige använder idag är kortfattat följande

a = Antal bisamhällen enligt Sveriges Biodlares Riksförbunds årliga undersökning.

b = Antal bisamhällen hos småskaliga oorganiserade biodlare (Statens jordbruksverks enkät).

c = Antal bisamhällen enligt Biföretagarnas undersökning.
d = Antal bisamhällen hos oorganiserade yrkesbiodlare
(Biodlingsföretagarnas enkät).

Formel:

$a + b + c + d =$ Antal bisamhällen i Sverige under hösten (1.9 till 31,12)

Näringsdepartementet

Bilaga 2

Uppgifter enligt bilaga i förordningen (EU) 2015/1368 av den 6 augusti 2015 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller stöd till biodlingssektorn

4. Statistik och priser

I. Sammanlagt antal biodlare

Det finns inget centralt uppdaterat register över Sveriges alla biodlare och därmed saknas säkra uppgifter om hur många biodlare som finns. De flesta biodlare har få bisamhällen och bedriver sin biodling som fritidsintresse. Dessa två faktorer gör antalet biodlare svåruppskattat.

De flesta biodlare är dock anslutna till någon förening. Den organisation som har flest medlemmar, Sveriges Biodlares Riksförbund, hade 2019 15 275 medlemmar. Biodlingsföretagarna hade ca 250 medlemmar. Tillsammans med icke organiserade biodlare uppskattas antalet biodlare till ca 17 000 stycken. Denna siffra är dock osäker.

II. Antalet biodlare med fler än 150 bikupor

Av medlemmarna i Biodlingsföretagarna (som är den mer yrkesmässiga organisationen) som deltagit i enkäter om binas vinteröverlevnad m.m. har ca 50 biodlare 150 bikupor (>100 samhällen 1 procent) eller fler. För Sveriges Biodlares Riksförbunds medlemmar är antalet osäkert.

III. Antal bikupor som odlas av biodlare som har fler än 150 bikupor.

Biodlingsföretagarna uppskattar antal bisamhällen som finns hos biodlare med över 150 samhällen till ca 13 000 bisamhällen. För Sveriges Biodlares Riksförbund är summan osäker, se ovan.

IV. Antal biodlare som är organiserade i sammanslutningar av biodlare.

2019 fanns 15 275 medlemmar i Sveriges Biodlares Riksförbund, och 250 i Biodlingsföretagarna. Året dessförinnan var medlemsantalet 13 800 respektive 400 (troligen en felaktig uppgift).

V. Årlig nationell produktion av honung under de två kalenderår som föregick anmälan av biodlingsprogrammet för godkännande

2018: 3 000 - 3 500 ton, vilket är en sammanvägning av Sveriges Biodlares Riksförbunds och Biodlingsföretagarnas statistik, men mycket osäker.

2017: se 2018.

2016: se 2018.

2015: se 2018.

VI. Prisintervall för blandhonung på en produktionsanläggning.

Under de senaste åren har prisintervallen, beroende på årstillgången av honung, varierat mellan 50 - 57 kr/kg, enligt Svensk honungsförädling, www.svenskhonungsforadling.se. Det ungefärliga genomsnittspriset är 53,5 kr/kg.

VII. Prisintervall för blandhonung hos grossiståterförsäljare.

Under de senaste åren har prisintervallen, beroende på årstillgången av blandhonung, varierat mellan 55 – 70 kr/kg, (beror på, kund, volym, flaska, etiketter, etc.), enligt Svensk honungsförädling, www.svenskhonungsforadling.se. Det ungefärliga genomsnittspriset är 63 kr/kg.

VIII. Beräknad genomsnittlig avkastning i kg av honung per bikupa och år.

Mellan 25 – 50 kg i hela landet, enligt Svensk landskapshonung. Den ungefärliga genomsnittsavkastningen är ca 30 kg/bikupa per år. Här skiljer

det sig mellan SBR: som anger 23 kg/samhälle och BF som uppskattar en betydligt högre snittsiffra för sina professionella biodlare

Ett sammanvägt resultat blir då 30 kg/samhälle.

IX. Beräknad genomsnittlig produktionskostnad (fast och rörlig) per kg honung som produceras.

Ca 40 kr/kg, vid ett försäljningsvärde på 53,5 kr/kg, enligt Svensk landskapshonung.

X. Det antal bikupor som fastställdes under de två kalenderår som föregick anmälan av biodlingsprogrammet för godkännande för de medlemsstater som inte hade något sådant program under den föregående treårsperioden.

Frågan är inte aktuell för Sverige, då vi har tagit del av EU:s program tidigare.

Näringsdepartementet

Bilaga 2

Uppgifter enligt bilaga i förordningen (EU) 2015/1368 av den 6 augusti 2015 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller stöd till biodlingssektorn

...

5. En utvärdering av behoven inom biodlingssektorn i medlemsstaten

En mer systematisk utvärdering av det nuvarande nationella honungsprogrammet kommer att ske efter innevarande periods avslutning, dvs. hösten 2019 och våren 2020.

Vid diskussioner med näringen vill man dock inför den kommande programperioden lyfta fram behovet av fortsatta satsningar på bihälsa, avelsarbete för ökad varroatolerans, utbildning till en växande grupp biodlare med fokus på yrkesbiodlare, innovationer som kan utveckla binäringen, samt ökade möjligheter för bättre och jämnare honungsdrag.

Det senare innefattar också pollineringsstjänster, men berör huvudsakligen bättre möjligheter att föda landets bisamhällen jämnare över hela säsongen. Detta är också en del i arbetet med den biologiska mångfalden, för att komplettera ett lantbruk inriktat på stora sammanhängande fält av icke blommande grödor. För den kommande perioden blir också testning och spridning av nya innovationer viktig.

Näringsdepartementet

1. Syfte

Syftet med det nationella programmet är att förbättra villkoren för produktion och saluföring av biodlingsprodukter. Syftet är dessutom att minska varroakvalstrets, och därmed sammanhängande sjukdomars, negativa inverkan på biodlingen. Arbete med övriga etablerade, t.ex. amerikansk yngelröta, och andra bisjukdomar ingår också i programmet. Dessutom syftar programmet till att stärka näringen genom att verka för fler pollen- och nektarproducerande växter i odlingslandskapet.

2. Mål under programperioden

Under programperioden 2017–2019 har framsteg gjorts inom flera områden och biodlarna har initierat samarbeten och projekt som utgör en god grund för fortsatta gemensamma initiativ.

Målen för det nationella programmet för biodlingssektorn 2020–2022 är att bidra till bättre villkor för biodlingen så att produktionen av biodlingsprodukter kan öka samt att produkterna kan säljas till bra priser. Detta innebär bland annat satsningar på bihälsa, utbildning, rekrytering av både nya biodlare och fler yrkesbiodlare, nätverksbyggande, spridning av innovationer och bättre förutsättningar för honungsproduktion över hela säsongen. Bin har även ett värde utanför honungsproduktionen. Genom sitt arbete som pollinatörer gynnar bin den biologiska mångfalden samt att den svenska produktionen av vegetabilier gynnas. Detta arbete måste få ökad uppmärksamhet så att de naturliga villkoren för binäringen förbättras. Här bör förhållandet och balansen mellan bin och vilda pollinatörer tas i beaktande.

Målen för biodlingsprogrammet bör vara mätbara och det är viktigt med mål inom både produktion och saluföring av biodlingsprodukter. Det är även viktigt med mål om bättre bihälsa.

Nedan tas fyra mål upp för det nationella programmet under perioden 2020–2022. De bygger på målen i tidigare program.

2.1 Bihälsa

God bihälsa är det viktigaste målet för att produktionen av biodlingsprodukter ska öka utan att påverkas negativt av vinterförluster. Förlusterna under vintern är beroende av en rad faktorer varav varroa är den mest betydande, följt av amerikansk yngelröta. För arbetet med att hålla en låg nivå på samtliga sjukdomar samt en låg vinterdödlighet har programmet sedan lång tid finansierat en bihälsokonsulent med uppgift att följa området och förmedla kunskap till samtliga biodlare. Detta arbete utgör stommen i målen för en god bihälsa som innehåller i följande punkter:

- Att vinterdödlighet, i förhållande till föregående år, ska behållas konstant eller minska något.
- Att antalet biodlare som tillämpar beprövade bekämpnings- och skötselmetoder ska öka, som en följd av god utbildning och bra vägledning.
- Att förekomsten av amerikansk yngelröta ska minska, vid länsstyrelsernas årliga rapportering.

2.2 Öka antalet biodlare och antalet bisamhällen

2.2.1 Antal biodlare

- Andelen nyrekryterade medlemmar i Sveriges biodlingsorganisationer ska öka med minst 5 procent.
- Andelen registrerade yrkesbiodlare ska öka med minst 5 procent. Inom denna grupp räknas biodlare som är registrerade med biodling som verksamhet och med intäkter som är momspliktiga.

Tillströmningen av nya medlemmar till SBR har under en tioårsperiod varit betydligt mer än 20 procent (från 8 700 medlemmar 2008 till drygt 14 000 medlemmar 2018). Denna ökning är mycket positiv då medelåldern är hög och nya yngre medlemmar utgör ett viktigt tillskott. Det som är utmärkande

för de nya medlemmarna är att fördelningen mellan män och kvinnor är i princip jämn. Att idag bli biodlare är för många både en fritidssysselsättning och grundat i ett starkt miljöengagemang för att gynna bin som pollinatörer. Flera av dessa nytillkomna medlemmar förväntas på sikt utöka sina samhällen och i vissa fall bli yrkesbiodlare.

Nya medlemmar behöver utbildning, kontaktnät och stöd i sin nya verksamhet. Detta kan erhållas genom att gå med i någon biodlingsorganisation som i hög utsträckning tillgodoser nya biodlares behov. För detta kan det finnas behov av särskilda insatser inom programmet.

Målet för ökningen av antalet biodlare kan mätas genom att studera utvecklingen av antalet nyregistrerade biodlare hos länsstyrelser, medlemsantalet i biodlarföreningar, antal biodlingsföretag samt försäljning av svensk honung i detaljhandeln. Även om många äldre biodlare väntas upphöra framöver med sin biodling sätts målet att antalet biodlare ska öka. Målet bör vara möjligt att uppnå under förutsättning att nyblivna biodlare får stöd via rådgivning och kurser så att de kan fortsätta med sin verksamhet.

En stor andel av den honung som säljs i butik är importerad och har därmed producerats av bin som inte pollinerat svenska växter, den har inte heller bidragit till utveckling av den svenska landsbygden. Det är därför viktigt att se hur biodlingen fördelar sig över landet. Binas roll som pollinerare måste få ökad uppmärksamhet och hänsyn tas när olika insatser, till exempel stöd, fördelas över landet.

För många människor idag är det viktigt att använda sociala medier och den vägen sprida nya erfarenheter och innovationer inom de aktiviteter de deltar i. Sociala medier blir därför också ett slagkraftigt verktyg för att sprida information om binäringen och locka nya biodlare. Det nya programmet kommer därför att betona testning och spridning av nya innovationer som ett sätt att både intressera nya biodlare och för att utveckla och rationalisera näringen.

2.2.2 Antal bisamhällen

- Ökat antal yrkesbiodlare, som normalt har många bisamhällen. Bra förutsättningar för yrkesbiodling ger också betydligt fler

bisamhällen.

Det är önskvärt att mäta förändringen av antalet bisamhällen eftersom ett av syftena med det nationella programmet för biodlingssektorn är att öka pollineringen samt produktionen av biodlingsprodukter. Det är även viktigt att de pollineringsstjänster som biodlarna bidrar med är spridda över hela landet.

Ökningen ska dels mätas som antal invintrade bisamhällen, dels som en uppskattning av antal bisamhällen under säsong. Det finns också resultat från enkätundersökningar som ger data på antal bisamhällen per biodlare. De enkäter som är mest relevanta att använda frågar efter antal invintrade bisamhällen eller efter antal bisamhällen den 1 maj.

Målet tar som helhet inte hänsyn till geografisk spridning av bisamhällen, men idag redovisas bisamhällen efter distrikt och/eller län. Redovisningen kan bygga dels på den statistik som länsstyrelserna skickar in till Jordbruksverket varje år och dels på organisationernas egna siffror. Syftet med att redovisa per område är att det för ekosystemtjänsten pollinering är angeläget med en god spridning av bin över hela landet.

2.3 Informations- och kursmaterial till utbildning och marknadsföring

Under programperioden 2017–2019 har en stor del av budgeten använts till framtagande av undervisnings- och marknadsföringsmaterial. Det fortsatta stödet från det nationella programmet för biodlingsprodukter behöver därför huvudsakligen ges för kompletteringar av material som tagits fram i tidigare program eller om nya sätt att nå ut med kunskap och information blir aktuella. Genomförande av kurser på olika nivåer bör näringen klara på egen hand. Målen är att:

- Alla nya medlemmar uppmuntras till att gå första steget (yngelrummet) i utbildningstrappan.
- Varje år ska minst två påbyggnadskurser ha genomförts i varje biodlardistrikt i landet.
- Vidareutbildningar till yrkesbiodlare och blivande yrkesbiodlare ska utvecklas och bör även innehålla en uppföljning av orsakerna till binas vinterdödlighet (stor eller liten).

Oavsett om man är nybörjare eller mer erfaren biodlare finns det behov av utbildning och kompetensutvecklande åtgärder. Under programtiden ska

därför den nationella utbildningsstrategin vidareutvecklas och kompletteras med studiematerial och verktyg, som översiktligt kan presenteras i en kurskatalog. För att utforma denna strategi pågår nu ett projekt under ledning av Sveriges lantbruksuniversitet.

2.4 Tillgång till bra pollen- och nektarväxter

En annan viktig fråga och mål i arbetet är att synliggöra binas behov av blommande pollen- och nektarproducerande grödor under hela säsongen. Att informera om och skapa uppmärksamhet kring binas och andra pollinerande insekters betydelse för den biologiska mångfalden, och odlade grödors kvalitet och kvantitet, samt vikten av bättre förutsättningar för ett jämnare drag för bina över hela säsongen. Det kan i sin tur gynna en stor och livskraftig bistam. Målen är:

- Att skapa fortsatt uppmärksamhet kring bins och andra pollinerande insekters betydelse.

Under den kommande perioden kommer fler organisationer och myndigheter att involveras i arbetet, som t.ex. Trafikverket (väggenar och banvallar), kommuner, Sveriges parker och trädgårdar (SSPPG) (parker och grönytor), växtodlingsorganisationer, Fritidsodlarnas riksorganisation (FOR) som representerar privata trädgårdar, vilka utgör en viktig del i en blommande urban miljö, etc.

Målen kan mätas genom att studera bland annat antalet inslag med information om pollinerings betydelse vid till exempel förändrade skötselinstruktioner, lantbrukarmöten och fältvandringar, andelen anpassat informationsmaterial om pollinering och blommande grödor, samt antalet riktade kampanjer om pollinering och blommande grödor under hela säsongen.

Här kan även begreppet Grön infrastruktur¹ uppmärksammas, för att utnyttja hela landskapet som en resurs. Detta behandlas bl.a. i Naturvårdsverkets rapport om pollinering och vilda pollinatörer.²

¹ Grön infrastruktur definieras som ett ekologiskt funktionellt nätverk av livsmiljöer och strukturer, naturområden samt anlagda element som utformas, brukas och förvaltas på ett sätt så att biologisk mångfald bevaras och för samhället viktiga ekosystemtjänster främjas i hela landskapet.

3. Lagstiftning

...

4. Målgrupp

...

5. Planerade åtgärder

Under denna rubrik presenteras verksamheter som bör genomföras inom det nationella programmet för biodlingssektorn 2020–2022. Både i detta och följande avsnitt presenteras de planerade åtgärderna inom respektive stödkategori. Ibland kan en åtgärd inrymmas under mer än en kategori. I dessa fall placeras åtgärden i den kategori som verksamheten i huvudsak hör hemma under. I bilaga 1 finns respektive stödkategori beskriven

5.1 Tekniskt stöd till biodlare och biodlarorganisationer

5.1.1 Bihälsa

Rådgivare bihälsa

Inom ramen för programmet har det hittills finansierats en tjänst som bihälsokonsulent. Konsumenten medverkar i samordning av försöks- och utvecklingsverksamhet, följer forskning och metodutveckling, skriver artiklar samt tar fram informations- och rådgivningsmaterial. Bihälsokonsumenten arbetar dessutom med rådgivning och information till biodlarna om bisjukdomar och behandling av bisjukdomar med tyngdpunkt på bekämpning av varroakvalster. Även andra aktuella sjukdomar inkluderas i arbetet när det är aktuellt. Det är viktigt att i rådgivning beakta hur brukarna vid tillämpningen av förbyggande och behandlande åtgärder får en långsiktigt hållbar biodling som ger positiva effekter på produkterna från biodlingen och miljön i övrigt.

Bihälsokonsumenten är en resurs för samtliga biodlare i landet och detta arbete är kopplat till mål 1, 2, 3 och 4.

Vinterdödlighet

² Förslag till insatser som kan motverka nedgången av vilda pollinatörer i Sverige. Redovisning av regeringsuppdrag NV-08866-17. <http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/regeringsuppdrag/2018/slutredovisning-ru-pollinering-20181030.pdf>

Vinterdödligheten bland de svenska bisamhällena är fortfarande relativt hög och den ser inte ut att minska märkbart enligt de undersökningar som görs regelbundet.³ Under de kommande tre åren är det därför viktigt att mer systematiskt samordna de resurser som finns i landet, både finansiella, organisatoriska och personella. Fokus är fortsatt att minska skadorna till följd av varrooangrepp, men även andra faktorer spelar in, till exempel mängd vinterfoder, bistrycka, pollentillgång, avel och virussjukdomar som är kopplade till varroa.

Arbetet och metodiken måste förankras brett, exempelvis i en referensgrupp av biodlare som har bisamhällen med olika nivåer av vinterdödlighet. Dessa samhällen följs under perioden. Resultatet från en sådan studie kan användas av hela näringen i utbildningssyfte, som referens och som kampanjmaterial.

I arbetet för att minska angreppen av varroa är det viktigt att ha en god bild av läget, hur det förändras och att utvärdera om genomförda insatser har haft effekt. En årlig enkätundersökning om övervintringen kommer därför fortsatt att genomföras med frågeformulär som tagits fram inom den internationella organisationen COLOSS. Informationen kommer att ligga till grund för rådgivning och som inspel till framtida rådgivnings- och forskningsinsatser. Enkätsvaren redovisas årligen. Åtgärden är kopplad till mål 1, 2, 3 och 4.

Förebyggande bihälsoåtgärder kring andra sjukdomar än varroa

För att uppnå en god bihälsa är det viktigt att förebygga problem och att tidigt upptäcka sjukdomsalstrare så att åtgärder kan sättas in innan bisamhället börjar uppvisa kliniska tecken på sjukdom. Bakterien som orsakar amerikansk yngelröta (*Paenibacillus larvae*) är sporbildande. Sporer kan finnas i bisamhället utan att detta uppvisar symptom. Undersökningar av hur smittotrycket i större biodlingar drabbade av amerikansk yngelröta kan minskas, för att undvika nya utbrott och spridning till andra biodlingar, bör fortsätta. Nya molekylärbiologiska metoder för smittspårning som redan används inom andra delar av veterinärmedicin kan komma att visa sig

³ Enligt data från medlemmarnas rapporter till SBR var de genomsnittliga förlusterna under perioden 1920-1999 12,6 procent, och under perioden 2000-2017 var de 15,3procent. Under perioden 2009-2017 var de enligt ovanstående data 17procent, enligt COLOSS-enkäten 15,8procent. De senaste tre vintrarnas förluster enligt COLOSS-enkäten var 15,9procent; 15,2procent och 14,9 procent. Frågan är hur realistiskt det är att räkna med att kunna reducera förlusterna generellt till 5-10 procent. Förluster under 10 procent har endast förekommit i en tredjedel av de knappt 100 år som SBR:s data omfattar, och lägsta förluster någonsin var 6,4 procent (1990).

lämpliga för epidemiologiska studier av amerikansk yngelröta, och ge en bättre bild av hur smitta sprids. Åtgärderna har koppling till mål 1, 2, 3 och 4 eftersom förebyggande arbete kan resultera i friskare bin som bättre överlever vintern.

Vid sidan av varroa och amerikansk yngelröta, finns flera andra sjukdomar och skadegörare i Europa som även är, eller kan bli, aktuella i Sverige. Här ingår till exempel mikrosporidierna *Nosema apis* och *Nosema ceranae*, olika virus, lilla kupskalbaggen och sammetsgetingen. Vissa är redan konstaterade i Sverige och andra finns det risk för att de kan dyka upp. Åtgärder mot dessa sjukdomar och skadegörare kan bli aktuella att finansiera inom det nationella programmet för biodlingssektorn om det bedöms som motiverat.

Studier av bibälsorisker i samband med avel och avelsläggare

Det finns alltid en viss risk för överföring av sjukdomar när djur möts. Dels kan det handla om sexuell överföring, dels om att smittämnen överförs direkt eller indirekt vid kontakter. Vidare finns det en koppling mellan genetik och hälsa.

Det finns parningsstationer där sjukdomar, till exempel virus, kan spridas. När det gäller fortplantning på bisamhällsnivå är det främst produktion och försäljning av avläggare som kan vara en smittkälla. Det ska dock framhållas att smittorisker i samband med avel är ganska liten.

Även om riskerna är små bör information och utbildning om riskminskning inkluderas i befintligt utbildningsmaterial och vid kurser för biodlare. Åtgärden har koppling till mål 1 och 2.

Nationellt biregister

Ett nationellt biregister kan innebära betydande rationaliseringar för både myndigheter och näring vid sjukdomsanmälningar och flyttning av bisamhällen. Ett omfattande beredskapsprojekt, som genomförts under 2017–2018, visar också att ett biregister med god anslutning är en förutsättning för ett effektivt ingripande om främmande skadedjur sprids inom landet.

Frågor om registrering av anläggningar och aktörer ingår i förordning (EU) 2016/429 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande

av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag") och förutsättningar för ett nationellt biregister kommer därför ses över inom ramen för utredningen "En samlad och EU-anpassad djurhälsolagstiftning (Dir. 2018:111)". Utredningen ska redovisas den 31 december 2019.

Åtgärden har koppling till mål 1 och 2.

5.1.2 Rådgivning, kurs och informationsmaterial

I det fortsatta rådgivnings- och informationsarbetet under perioden 2020–22, kommer det nationella programmet för biodlingssektorn stötta projekt som bidrar till den nationella rådgivningsstrategi som nu utarbetas av Sveriges lantbruksuniversitet, i samverkan med den svenska biodlingens aktörer. Målet ska vara att öka kunskapen hos biodlarna och jordbrukare inom de prioriterade områdena. Genom rådgivning och utbildningsinsatser inom flera områden kan vi stärka förutsättningarna för biodling i Sverige. Framtagandet av nya och reviderade kurs- och informationsmaterial kan finansieras inom det nationella programmet. Ett sådant kursmaterial ska vara ett stöd till de kompetensutvecklingsinsatser som näringen svarar för. För att nå ut till fler målgrupper som berörs av biodlingen behöver dessutom nya metoder för kunskapsförmedling utvecklas. Inom kompletterande områden för rådgivning, som t.ex. företagande och ekosystemtjänster, behöver nya kompetenser bli en del av rådgivningen. Framgång i kommande rådgivningsinsatser förutsätter dessutom samarbete och samverkan mellan relevanta aktörer.

Dessa åtgärder är kopplade till mål 1, 2, 3 och 4. Kopplingen till målen består i en ökad kunskap inom binäringen och jordbruksnäringen, som förväntas resultera i att antalet biodlare ökar, bishälsan stärks och att fler bisamhällen finns i Sverige.

Framtagning av övrigt informationsmaterial

Att sköta bin är en sak, men att klara av honungshantering, marknadsföring och försäljning är en annan. Det behövs både grundläggande kurser och fortbildning för såväl småskaliga biodlare som yrkesbiodlare.

Det finns därutöver alltid ett behov av informationsmaterial i olika former. Det kan handla om material riktat till biodlare och till förädlare av biodlingsprodukter. Material kan ha formen av broschyrer, faktablad,

kursmaterial eller applikationer till smarta telefoner eller läsplattor. Vidareutveckling av bra kursverktyg behövs till exempel i form av litteratur, webbsidor, värdefulla goda exempel, etc. Dessa åtgärder är kopplade till mål 1, 2, och 4.

5.1.3 Kampanjer och marknadsföring

Framtagning av marknadsanpassat informationsmaterial om svensk honung

Informationsmaterialet om svensk honung behöver ständigt utvecklas och förnyas för att anpassas till olika målgrupper. För att underlätta marknadsföring är det en fördel om det finns ett bra informationsmaterial riktat till konsument, som kan användas av flera honungssäljare. Det finns nu ett framtaget grundmaterial som kan varieras och anpassas efter behov. Samverkan mellan den gemensamma nationella marknadsföringen och den lokala behöver fortsatt stärkas för att skapa synergieffekter och maximal utdelning.

Denna åtgärd är kopplad till mål 2 och 3 då den ger ökad kunskap om vad svensk honung är och vad bins pollinering innebär. Åtgärden bör påverka försäljningen av svensk honung i positiv riktning.

Riktade informationskampanjer

Ibland finns det ett behov av att skraddarsy informationskampanjer för att nå specifika målgrupper. Det kan handla om kampanjer riktade till markägare för att informera om vad som gynnar biodling, kampanjer för att rekrytera nya biodlare, för att väcka intresse för biodling hos barn och ungdomar eller för att informera kockar och bagare om hur man använder honung i matlagning och bakning. Åtgärden syftar till att möjliggöra sådana kampanjer. Åtgärden har koppling till mål 2, 3 och 4.

5.1.4 Konferenser och nätverksbyggande

Konferenser av olika slag är viktiga forum för kunskapsspridning, men framförallt för diskussioner och nätverksbyggande. Tidigare har de olika organisationerna ordnat egna konferenser och därtill har Jordbruksverket haft en konferens där resultaten från det nuvarande nationella honungsprogrammet har redovisats.

I en liten bransch är det viktigt att dessa olika arrangemang inte sprids på för många organisatörer. Istället bör man överväga balansen mellan nationella, regionala och lokala arrangemang. Jordbruksverket bör också sträva efter att sprida resultaten från det nationella programmet för biodlingssektorn vid tillfällen där så många biodlare som möjligt kan närvara och Jordbruksverkets konferens bör samordnas med andra arrangemang. För att personer som inte har möjlighet att delta i konferensen ändå ska kunna ta del av innehållet bör Jordbruksverket tillsammans med lämpliga samarbetspartners arbeta fram tekniska lösningar som möjliggör deltagande via länk. Åtgärden har koppling till mål 2, 3 och 4.

I det fortsatta arbetet är det viktigt att näringen själva tar ansvar för dessa mötestillfällen och att medel från programmet används där det finns särskilda behov.

5.1.5 Pollinering

Många lantbrukare odlar grödor som gynnas av god pollinering. Däremot erbjuder inte alla gårdar bra förutsättningar för binas pollinerande arbeten. Det kan gälla uppställningsplatser för bikupor, växtodling och växtföljder samt odling av blommande grödor. Särskilt för bisamhällen som stadigvarande är uppställda på en och samma plats under hela säsongen är det viktigt att det finns tillräcklig tillgång till bra pollen- och nektargivande växter i omgivningen. Det är även viktigt att det finns tillgång till pollen av god kvalitet.

De största problemen finner vi i det öppna jordbrukslandskapet, där miljön för samtliga pollinerande insekter är starkt begränsande. En medvetenhet om problemet existerar och det finns också flera tidigare projekt och stödformer som bland annat ska leda till att underlätta binas näringsintag över hela säsongen. Men det behövs också fortsatt informationsarbete och uppmuntran för att möjligheterna ska tas i anspråk av fler inom lantbrukarkåren.

Här har projektet Pollinera Sverige under perioden nått en bred målgrupp både bland lantbrukare och hos allmänheten, bland annat genom att lyfta goda föredömen inom lantbruket och i trädgårdsbranschen. Man har bearbetat målgrupperna med budskap om mångfald, bevarande av ängar och dikeskanter och kommunicerat vad vi behöver göra för att gynna alla pollinatörer i Sverige.

Ökat samarbete med andra rådgivningsorganisationer inom lantbruket kommer därför att fortsatt lyftas inom det nationella programmet för 2020–2022 med syfte att engagera fler organisationer och nätverk. Arbetet syftar till att öka kunskapen om binas roll som pollinatörer samt att få fler och större blommande ytor, t.ex. längs dikesrenar, grönytor och fältkanter. Indirekt bedöms insatsen också öka biodlares kompetens om vad bin behöver för att må bra. Åtgärden har koppling till mål 4.

5.2 Bekämpning av angrepp på bibestånd särskilt varroa och sjukdomar som drabbar bibestånd

5.2.1 Strukturerat avelsarbete för ökad resistens mot varroakvalster

Påbörjade avelsprojekt för att minska angreppen av varroa hos honungsbin ska fortsätta. Arbetet innehåller flera komponenter som fortsatt kan utredas och utvecklas:

- Resistens, bland annat mot följsjukdomar, till exempel i form av virus.
- Tolerans, det vill säga att bina klarar angrepp utan skador.
- VSH (Varroa Sensitive Hygiene) det vill säga att bina själva kan städa ut kvalster som skadar bisamhället.

VSH-projektet arbetar med målsättning att bygga upp ett väl fungerande avelsprogram för varroaresistens. Att aktivt förvalta detta avelsprogram på rätt sätt är av yttersta vikt och mycket viktigt för svensk binäring då vi långsiktigt måste öka varroaresistensen utan förlust i honungsskörd och med minimal påverkan på temperament eller försämrade övriga egenskaper.

Arbetet med att ta fram lätthanterliga och bra verktyg till avelsbiodlarna, för att mäta förekomsten av varroa har påbörjats. Syftet är att få fler biodlare att bidra i avelsarbetet.

Arbetet med att uppnå resistens mot varroa får på sikt dock inte överskugga andra väsentliga egenskaper hos bina. Av den anledningen är det viktigt att bin som ingår i avelsarbetet inte bara bedöms utifrån varroa, utan genomgår en bedömning som beaktar även andra egenskaper, som t.ex. temperament och produktion. Avelsarbetet måste därför dokumenteras så att det kan användas i ett långsiktigt avelsarbete som även kan utvärderas vetenskapligt. Det kan därför vara aktuellt att utveckla smidiga system som biodlarna kan

hantera avelsdata i. Åtgärden är kopplad till mål 1, 2 och 4 eftersom åtgärden förväntas leda till att andelen bin som kan begränsa varroakvalstrens tillväxt därmed ökar i den svenska biodlingen.

5.2.2 Studier av bisamhällens resistens mot varroakvalster

I Sverige har Sveriges lantbruksuniversitet under många år följt utvecklingen av ett antal isolerat placerade bisamhällen som inte behandlats mot varroakvalster. Det är relevant att fortsätta att följa dessa samhällen. De utgör ett intressant referensmaterial och bidrar till ökad kännedom om hur bisamhällen och kvalster interagerar. Åtgärden har koppling till mål 3 och 4 eftersom den har lett till, och kan fortsätta att leda till, ökad kunskap om hur bin överlever och utvecklas när de inte behandlas mot varroakvalster.

5.2.3 Utvärdering av behandlingskoncept mot varroakvalster

Även om avelsarbetet ges hög prioritet under kommande period måste det fortsätta arbetet att rutinmässigt hålla varroan under kontroll fortsätta med samma intensitet som tidigare.

Varroakvalster kan bekämpas med olika kemiska substanser men också med biodlingstekniska metoder. Då risken för resistens mot olika behandlingsmetoder är uppenbar är det nödvändigt att med regelbundna tidsintervall utvärdera effekterna av metoderna och olika bekämpningskoncept. Effekterna handlar inte bara om hur kvalsternivåerna i samhällena påverkas utan också hur bina mår av behandlingen. Det behövs en bigårdsanpassad rådgivning om hur biodlare ska följa upp resultatet av behandling mot varroa, oavsett behandlingsmetod. Åtgärden har koppling till mål 1 och 2.

5.3 Rationalisering vid flyttning av bisamhällen

5.3.1 Ergonomi och fysisk arbetsmiljö i biodlingen

I biodling är det vanligt med tunga lyft och obekväma arbetsställningar. Därför är det viktigt att sträva efter en god fysisk arbetsmiljö och ergonomiska lösningar som kan underlätta arbetet samt förebygga eventuella slitskador. Arbetsmiljöfrågor är i det sammanhanget också viktiga för att behålla yrkesbiodlarkåren samt för att underlätta rekryteringen av nya medlemmar. I viss mån är framtagning av redskap och hjälpmedel i biodlingen även en jämställdhetsfråga. Åtgärden kan innebära att utrustningen för såväl biodling som honungshantering utvecklas, inklusive

att det framtagna materialet prövas i fältförsök. Här prövas nu nya metoder som minskar tunga lyft i fält.

Utöver tekniska lösningar kan biodlaren påverka sin fysiska hälsa genom att arbeta ergonomiskt. Denna åtgärd syftar till att informera och utbilda biodlare om ergonomi, samt att finansiera studier som har en direkt koppling till biodlares fysiska arbetsmiljö.

Dessa frågor bör i allt ökande utsträckning tas över av näringen, men i vissa fall kan det vara motiverat att stödja framtagning av koncept som är av allmänt intresse. Åtgärden är viktig för att klara av arbetet även på lång sikt. Åtgärden har koppling till mål 2 och 4.

5.4 Åtgärder till stöd för laboratorier som utför analyser av biodlingsprodukter för att hjälpa biodlare att saluföra och öka värdet av sina produkter

Som ett komplement till den statliga kontrollen av rests substanser i honung behövs en möjlighet för provtagning av honung ur fler aspekter och att öka provtagningsmängden generellt. I det fall marknadsföring av svensk honung ska göras är det viktigt att också gentemot konsument visa på att näringen arbetar aktivt med kvalitetsfrågor. Det kan handla om exempelvis redlighetsprover eller prover för att se om vax är fritt från olika läkemedelsrester, lantbrukskemikalier eller tungmetaller. Hittills gjorda analyser på honung har visat på små eller inga rester i svensk honung, men då nya medel kan komma i bruk bör analyser ske genom regelbundna prov på ackrediterade laboratorier. Däremot har det uppdagats systematisk förfalskning av vax, genom att bl.a. blanda upp vax med paraffin.

Åtgärden har koppling till mål 2.

Även analyser av andra biprodukter kan bli aktuella. Som exempel kan nämnas pyrrolizidinalkaloider i pollenprodukter, som är genotoxiska karcinogener.

5.5 Stödåtgärder för utökningen av bibestånden i EU

5.5.1 Avelsprojekt

Det långsiktiga avelsarbetet är fortsatt viktigt under denna programpunkt. Bland annat för att kunna utöka antalet bisamhällen, rekrytera nya biodlare

och förse dem med friska och hanterbara bin, för att långsiktigt öka avkastningen per bisamhälle och för att förebygga bisjukdomar. Större fokus kommer under denna programperiod att läggas på att förse yrkesbiodlingen med bra bruksdrottningar.

Åtgärden har koppling till mål 1, 2 och 4.

5.5.2 Rekrytering av biodlare

Det är ur flera aspekter bra om det finns många biodlare. Det är också viktigt med en geografisk spridning av biodlare. De flesta som startar med biodling börjar i liten skala. Den småskaliga biodlingen ska inte underskattas då den har stor betydelse för omkringliggande trädgårdar och den önskvärda pollineringen i närområdet. En del småskaliga biodlare utvecklar så småningom sin biodling och etablerar företag. Några kan även komma att ägna sig åt avel. Oavsett om en biodlare är småskalig eller storskalig innebär en ökning av antalet biodlare också att leverantörer av utrustning får fler kunder. För att öka antalet biodlare kan det vara lämpligt med projekt som är inriktade på rekrytering av nya biodlare.

Även om många små biodlare med stor spridning har ett stort värde så är en växande yrkesbiodlarkår avgörande för att lösa olika pollineringsuppdrag och förse handeln med svensk honung. Huvuddelen av den i handeln omsatta honungen kommer nämligen från registrerade biodlingsföretag. Under kommande programperiod kommer denna fråga att belysas extra av alla biodlingsorganisationerna.

I och med att trenden inom näringen nu har vänt och betydligt fler medlemmar ansluter sig till biodlingsorganisationerna minskar också behovet av stöd inom området. Det kan dock finnas möjligheter för särskilda insatser. Åtgärden har koppling till mål 2 och 3.

5.6 Samarbete med specialiserade organ för genomförandet av programmen för tillämpad forskning om biodling och biodlingsprodukter

Som det poängterades i inledningen är en liten näring i extra stort behov av samarbete. Här måste mindre resurser, fördelade på många parter, kunna samlas och riktas mot samma mål om önskvärda mål ska kunna nås. Samarbete mellan olika organisationer är därför av yttersta vikt om

binäringen ska kunna expandera och skapa bättre villkor för biodlingen i stort.

Samarbeten mellan olika parter för att lösa problem kommer därför att prioriteras vid kommande ansökningstillfällen. Det kan handla om exempelvis:

- En strukturerad utbildning, där material och kurser kompletterar varandra.
- Systematiska studier för att bekräfta bästa bekämpningsmetod mot varroa, enligt givna förutsättningar.
- Framtagning av lösningar för en systematisk biavel.
- Näringsens initiativ för att skapa lösningar kring uppgiftsinsamling, som kan koordineras med ett eventuellt biregister.
- Utveckling av pollinerings tjänster.
- Initiativ tillsammans med Trafikverket (vägrenar och järnvägsbankar) och kommuner (parker och grönytor) för att öka den blommande ytan och därmed öka fodertillgången under hela växtperioden.

5.6.1 Växtskyddsmedels påverkan på bin och biodlingsprodukter

En stor undersökning i Sverige kring neonicotinoider redovisades 2015.⁴ Resultatet visade att honungsbiet var påverkade av denna grupp av bekämpningsmedel i relativt liten utsträckning, medan solitärbin och humlor drabbas i betydligt högre utsträckning. Fortsatta undersökningar inom detta område kommer att göras inom det stora och nystartade europeiska projektet ”poshbee.eu”. Det nationella programmet för biodlingssektorns roll kan här bli att förmedla resultaten till binäringen, så att de får snabbare spridning.

Åtgärden har koppling till mål 1.

5.7 Övervakning av marknaden

I EU:s regelverk finns även möjlighet att ge stöd inom denna kategori. För svensk del har detta inte ansetts nödvändigt, men kan bli aktuellt om

⁴ Seed coating with a neonicotinoid insecticide negatively affects wild bees. *Nature* **volume 521**, pages 77–80 (07 May 2015)

specifika frågor dyker upp som näringen själv inte har möjlighet att finansiera, förutsatt att projekten kan gynna hela näringen.

5.8 Förbättring av produktkvaliteten för ett bättre utnyttjande av produkternas marknadspotential

Se punkten ovan.

Näringsdepartementet

1. Syfte

...

2. Mål under programperioden

...

3. Lagstiftning

...

4. Målgrupp

...

5. Planerade åtgärder

Under denna rubrik presenteras verksamheter som bör genomföras inom det nationella programmet för biodlingssektorn 2020–2022. Både i detta och följande avsnitt presenteras de planerade åtgärderna inom respektive stödkategori. Ibland kan en åtgärd inrymmas under mer än en kategori. I dessa fall placeras åtgärden i den kategori som verksamheten i huvudsak hör hemma under. I bilaga 1 finns respektive stödkategori beskriven

5.1 Tekniskt stöd till biodlare och biodlarorganisationer

5.1.1 Bihälsa

Rådgivare bihälsa

Inom ramen för programmet har det hittills finansierats en tjänst som bihälsokonsulent. Konsulenten medverkar i samordning av försöks- och utvecklingsverksamhet, följer forskning och metodutveckling, skriver artiklar

samt tar fram informations- och rådgivningsmaterial. Bihälsokonsulenterna arbetar dessutom med rådgivning och information till biodlarna om bisjukdomar och behandling av bisjukdomar med tyngdpunkt på bekämpning av varroakvalster. Även andra aktuella sjukdomar inkluderas i arbetet när det är aktuellt. Det är viktigt att i rådgivning beakta hur brukarna vid tillämpningen av förbyggande och behandlande åtgärder får en långsiktigt hållbar biodling som ger positiva effekter på produkterna från biodlingen och miljön i övrigt.

Bihälsokonsulenterna är en resurs för samtliga biodlare i landet och detta arbete är kopplat till mål 1, 2, 3 och 4.

Vinterdödlighet

Vinterdödligheten bland de svenska bisamhällena är fortfarande relativt hög och den ser inte ut att minska märkbart enligt de undersökningar som görs regelbundet.¹ Under de kommande tre åren är det därför viktigt att mer systematiskt samordna de resurser som finns i landet, både finansiella, organisatoriska och personella. Fokus är fortsatt att minska skadorna till följd av varroangrepp, men även andra faktorer spelar in, till exempel mängd vinterfoder, bistrycka, pollentillgång, avel och virussjukdomar som är kopplade till varroa.

Arbetet och metodiken måste förankras brett, exempelvis i en referensgrupp av biodlare som har bisamhällen med olika nivåer av vinterdödlighet. Dessa samhällen följs under perioden. Resultatet från en sådan studie kan användas av hela näringen i utbildningssyfte, som referens och som kampanjmaterial.

I arbetet för att minska angreppen av varroa är det viktigt att ha en god bild av läget, hur det förändras och att utvärdera om genomförda insatser har haft effekt. En årlig enkätundersökning om övervintringen kommer därför fortsatt att genomföras med frågeformulär som tagits fram inom den internationella organisationen COLOSS. Informationen kommer att ligga till grund för rådgivning och som inspel till framtida rådgivnings- och

¹ Enligt data från medlemmarnas rapporter till SBR var de genomsnittliga förlusterna under perioden 1920-1999 12,6 procent, och under perioden 2000-2017 var de 15,3procent. Under perioden 2009-2017 var de enligt ovanstående data 17procent, enligt COLOSS-enkäten 15,8procent. De senaste tre vintrarnas förluster enligt COLOSS-enkäten var 15,9procent; 15,2procent och 14,9 procent. Frågan är hur realistiskt det är att räkna med att kunna reducera förlusterna generellt till 5-10 procent. Förluster under 10 procent har endast förekommit i en tredjedel av de knappt 100 år som SBR:s data omfattar, och lägsta förluster någonsin var 6,4 procent (1990).

forskningsinsatser. Enkätsvaren redovisas årligen. Åtgärden är kopplad till mål 1, 2, 3 och 4.

Förebyggande bihälsaåtgärder kring andra sjukdomar än varroa

För att uppnå en god bihälsa är det viktigt att förebygga problem och att tidigt upptäcka sjukdomsalstrare så att åtgärder kan sättas in innan bisamhället börjar uppvisa kliniska tecken på sjukdom. Bakterien som orsakar amerikansk yngelröta (*Paenibacillus larvae*) är sporbildande. Sporer kan finnas i bisamhället utan att detta uppvisar symptom. Undersökningar av hur smittotrycket i större biodlingar drabbade av amerikansk yngelröta kan minskas, för att undvika nya utbrott och spridning till andra biodlingar, bör fortsätta. Nya molekylärbiologiska metoder för smittspårning som redan används inom andra delar av veterinärmedicin kan komma att visa sig lämpliga för epidemiologiska studier av amerikansk yngelröta, och ge en bättre bild av hur smitta sprids. Åtgärderna har koppling till mål 1, 2, 3 och 4 eftersom förebyggande arbete kan resultera i friskare bin som bättre överlever vintern.

Vid sidan av varroa och amerikansk yngelröta, finns flera andra sjukdomar och skadegörare i Europa som även är, eller kan bli, aktuella i Sverige. Här ingår till exempel mikrosporidierna *Nosema apis* och *Nosema ceranae*, olika virus, lilla kupskalbaggen och sammetsgetingen. Vissa är redan konstaterade i Sverige och andra finns det risk för att de kan dyka upp. Åtgärder mot dessa sjukdomar och skadegörare kan bli aktuella att finansiera inom det nationella programmet för biodlingssektorn om det bedöms som motiverat.

Studier av bihälsorisker i samband med avel och avelsläggare

Det finns alltid en viss risk för överföring av sjukdomar när djur möts. Dels kan det handla om sexuell överföring, dels om att smittämnen överförs direkt eller indirekt vid kontakter. Vidare finns det en koppling mellan genetik och hälsa.

Det finns parningsstationer där sjukdomar, till exempel virus, kan spridas. När det gäller fortplantning på bisamhällsnivå är det främst produktion och försäljning av avläggare som kan vara en smittkälla. Det ska dock framhållas att smittorisker i samband med avel är ganska liten.

Även om riskerna är små bör information och utbildning om riskminskning inkluderas i befintligt utbildningsmaterial och vid kurser för biodlare. Åtgärden har koppling till mål 1 och 2.

Nationellt biregister

Ett nationellt biregister kan innebära betydande rationaliseringar för både myndigheter och näring vid sjukdomsanmälningar och flyttning av bisamhällen. Ett omfattande beredskapsprojekt, som genomförts under 2017–2018, visar också att ett biregister med god anslutning är en förutsättning för ett effektivt ingripande om främmande skadedjur sprids inom landet.

Frågor om registrering av anläggningar och aktörer ingår i förordning (EU) 2016/429 om överförbara djursjukdomar och om ändring och upphävande av vissa akter med avseende på djurhälsa ("djurhälsolag") och förutsättningar för ett nationellt biregister kommer därför ses över inom ramen för utredningen "En samlad och EU-anpassad djurhälsolagstiftning (Dir. 2018:111)". Utredningen ska redovisas den 31 december 2019.

Åtgärden har koppling till mål 1 och 2.

5.1.2 Rådgivning, kurs och informationsmaterial

I det fortsatta rådgivnings- och informationsarbetet under perioden 2020–22, kommer det nationella programmet för biodlingssektorn stötta projekt som bidrar till den nationella rådgivningsstrategi som nu utarbetas av Sveriges lantbruksuniversitet, i samverkan med den svenska biodlingens aktörer. Målet ska vara att öka kunskapen hos biodlarna och jordbrukare inom de prioriterade områdena. Genom rådgivning och utbildningsinsatser inom flera områden kan vi stärka förutsättningarna för biodling i Sverige. Framtagandet av nya och reviderade kurs- och informationsmaterial kan finansieras inom det nationella programmet. Ett sådant kursmaterial ska vara ett stöd till de kompetensutvecklingsinsatser som näringen svarar för. För att nå ut till fler målgrupper som berörs av biodlingen behöver dessutom nya metoder för kunskapsförmedling utvecklas. Inom kompletterande områden för rådgivning, som t.ex. företagande och ekosystemtjänster, behöver nya kompetenser bli en del av rådgivningen. Framgång i kommande rådgivningsinsatser förutsätter dessutom samarbete och samverkan mellan relevanta aktörer.

Dessa åtgärder är kopplade till mål 1, 2, 3 och 4. Kopplingen till målen består i en ökad kunskap inom binäringen och jordbruksnäringen, som förväntas resultera i att antalet biodlare ökar, bihälsan stärks och att fler bisamhällen finns i Sverige.

Framtagning av övrigt informationsmaterial

Att sköta bin är en sak, men att klara av honungshantering, marknadsföring och försäljning är en annan. Det behövs både grundläggande kurser och fortbildning för såväl småskaliga biodlare som yrkesbiodlare.

Det finns därutöver alltid ett behov av informationsmaterial i olika former. Det kan handla om material riktat till biodlare och till förädlare av biodlingsprodukter. Material kan ha formen av broschyrer, faktablad, kursmaterial eller applikationer till smarta telefoner eller läsplattor. Vidareutveckling av bra kursverktyg behövs till exempel i form av litteratur, webbsidor, värdefulla goda exempel, etc. Dessa åtgärder är kopplade till mål 1, 2, och 4.

5.1.3 Kampanjer och marknadsföring

Framtagning av marknadsanpassat informationsmaterial om svensk honung

Informationsmaterialet om svensk honung behöver ständigt utvecklas och förnyas för att anpassas till olika målgrupper. För att underlätta marknadsföring är det en fördel om det finns ett bra informationsmaterial riktat till konsument, som kan användas av flera honungssäljare. Det finns nu ett framtaget grundmaterial som kan varieras och anpassas efter behov. Samverkan mellan den gemensamma nationella marknadsföringen och den lokala behöver fortsatt stärkas för att skapa synergieffekter och maximal utdelning.

Denna åtgärd är kopplad till mål 2 och 3 då den ger ökad kunskap om vad svensk honung är och vad bins pollinering innebär. Åtgärden bör påverka försäljningen av svensk honung i positiv riktning.

Riktade informationskampanjer

Ibland finns det ett behov av att skraddarsy informationskampanjer för att nå specifika målgrupper. Det kan handla om kampanjer riktade till markägare för att informera om vad som gynnar biodling, kampanjer för att rekrytera

nya biodlare, för att väcka intresse för biodling hos barn och ungdomar eller för att informera kockar och bagare om hur man använder honung i matlagning och bakning. Åtgärden syftar till att möjliggöra sådana kampanjer. Åtgärden har koppling till mål 2, 3 och 4.

5.1.4 Konferenser och nätverksbyggande

Konferenser av olika slag är viktiga forum för kunskapsspridning, men framförallt för diskussioner och nätverksbyggande. Tidigare har de olika organisationerna ordnat egna konferenser och därtill har Jordbruksverket haft en konferens där resultaten från det nuvarande nationella honungsprogrammet har redovisats.

I en liten bransch är det viktigt att dessa olika arrangemang inte sprids på för många organisationer. Istället bör man överväga balansen mellan nationella, regionala och lokala arrangemang. Jordbruksverket bör också sträva efter att sprida resultaten från det nationella programmet för biodlingssektorn vid tillfällen där så många biodlare som möjligt kan närvara och Jordbruksverkets konferens bör samordnas med andra arrangemang. För att personer som inte har möjlighet att delta i konferensen ändå ska kunna ta del av innehållet bör Jordbruksverket tillsammans med lämpliga samarbetspartners arbeta fram tekniska lösningar som möjliggör deltagande via länk. Åtgärden har koppling till mål 2, 3 och 4.

I det fortsatta arbetet är det viktigt att näringen själva tar ansvar för dessa mötestillfällen och att medel från programmet används där det finns särskilda behov.

5.1.5 Pollinering

Många lantbrukare odlar grödor som gynnas av god pollinering. Däremot erbjuder inte alla gårdar bra förutsättningar för binas pollinerande arbeten. Det kan gälla uppställningsplatser för bikupor, växtodling och växtföljder samt odling av blommande grödor. Särskilt för bisamhällen som stadigvarande är uppställda på en och samma plats under hela säsongen är det viktigt att det finns tillräcklig tillgång till bra pollen- och nektargivande växter i omgivningen. Det är även viktigt att det finns tillgång till pollen av god kvalitet.

De största problemen finner vi i det öppna jordbrukslandskapet, där miljön för samtliga pollinerande insekter är starkt begränsande. En medvetenhet om

problemet existerar och det finns också flera tidigare projekt och stödformer som bland annat ska leda till att underlätta binas näringsintag över hela säsongen. Men det behövs också fortsatt informationsarbete och uppmuntran för att möjligheterna ska tas i anspråk av fler inom lantbrukarkåren.

Här har projektet Pollinera Sverige under perioden nått en bred målgrupp både bland lantbrukare och hos allmänheten, bland annat genom att lyfta goda föredömen inom lantbruket och i trädgårdsbranschen. Man har bearbetat målgrupperna med budskap om mångfald, bevarande av ängar och dikeskanter och kommunicerat vad vi behöver göra för att gynna alla pollinatörer i Sverige.

Ökat samarbete med andra rådgivningsorganisationer inom lantbruket kommer därför att fortsatt lyftas inom det nationella programmet för 2020–2022 med syfte att engagera fler organisationer och nätverk. Arbetet syftar till att öka kunskapen om binas roll som pollinatörer samt att få fler och större blommande ytor, t.ex. längs dikesrenar, grönytor och fältkanter. Indirekt bedöms insatsen också öka biodlares kompetens om vad bin behöver för att må bra. Åtgärden har koppling till mål 4.

5.2 Bekämpning av angrepp på bibestånd särskilt varroa och sjukdomar som drabbar bibestånd

5.2.1 Strukturerat avelsarbete för ökad resistens mot varroakvalster

Påbörjade avelsprojekt för att minska angreppen av varroa hos honungsbin ska fortsätta. Arbetet innehåller flera komponenter som fortsatt kan utredas och utvecklas:

- Resistens, bland annat mot följsjukdomar, till exempel i form av virus.
- Tolerans, det vill säga att bina klarar angrepp utan skador.
- VSH (Varroa Sensitive Hygiene) det vill säga att bina själva kan städa ut kvalster som skadar bisamhället.

VSH-projektet arbetar med målsättning att bygga upp ett väl fungerande avelsprogram för varroaresistens. Att aktivt förvalta detta avelsprogram på rätt sätt är av yttersta vikt och mycket viktigt för svensk binäring då vi

långsiktigt måste öka varroaresistensen utan förlust i honungsskörd och med minimal påverkan på temperament eller försämrade övriga egenskaper.

Arbetet med att ta fram lätthanterliga och bra verktyg till avelsbiodlarna, för att mäta förekomsten av varroa har påbörjats. Syftet är att få fler biodlare att bidra i avelsarbetet.

Arbetet med att uppnå resistens mot varroa får på sikt dock inte överskugga andra väsentliga egenskaper hos bina. Av den anledningen är det viktigt att bin som ingår i avelsarbetet inte bara bedöms utifrån varroa, utan genomgår en bedömning som beaktar även andra egenskaper, som t.ex. temperament och produktion. Avelsarbetet måste därför dokumenteras så att det kan användas i ett långsiktigt avelsarbete som även kan utvärderas vetenskapligt. Det kan därför vara aktuellt att utveckla smidiga system som biodlarna kan hantera avelsdata i. Åtgärden är kopplad till mål 1, 2 och 4 eftersom åtgärden förväntas leda till att andelen bin som kan begränsa varroakvalstens tillväxt därmed ökar i den svenska biodlingen.

5.2.2 Studier av bisamhällets resistens mot varroakvalster

I Sverige har Sveriges lantbruksuniversitet under många år följt utvecklingen av ett antal isolerat placerade bisamhällen som inte behandlats mot varroakvalster. Det är relevant att fortsätta att följa dessa samhällen. De utgör ett intressant referensmaterial och bidrar till ökad kännedom om hur bisamhällen och kvalster interagerar. Åtgärden har koppling till mål 3 och 4 eftersom den har lett till, och kan fortsätta att leda till, ökad kunskap om hur bin överlever och utvecklas när de inte behandlas mot varroakvalster.

5.2.3 Utvärdering av behandlingskoncept mot varroakvalster

Även om avelsarbetet ges hög prioritet under kommande period måste det fortsätta arbetet att rutinmässigt hålla varroan under kontroll fortsätta med samma intensitet som tidigare.

Varroakvalster kan bekämpas med olika kemiska substanser men också med biodlingstekniska metoder. Då risken för resistens mot olika behandlingsmetoder är uppenbar är det nödvändigt att med regelbundna tidsintervall utvärdera effekterna av metoderna och olika bekämpningskoncept. Effekterna handlar inte bara om hur kvalsternivåerna i samhällena påverkas utan också hur bina mår av behandlingen. Det behövs en bigårdsanpassad rådgivning om hur biodlare ska följa upp resultatet av

behandling mot varroa, oavsett behandlingsmetod. Åtgärden har koppling till mål 1 och 2.

5.3 Rationalisering vid flyttning av bisamhällen

5.3.1 Ergonomi och fysisk arbetsmiljö i biodlingen

I biodling är det vanligt med tunga lyft och obekväma arbetsställningar. Därför är det viktigt att sträva efter en god fysisk arbetsmiljö och ergonomiska lösningar som kan underlätta arbetet samt förebygga eventuella slitskador. Arbetsmiljöfrågor är i det sammanhanget också viktiga för att behålla yrkesbiodlarkåren samt för att underlätta rekryteringen av nya medlemmar. I viss mån är framtagning av redskap och hjälpmedel i biodlingen även en jämställdhetsfråga. Åtgärden kan innebära att utrustningen för såväl biodling som honungshantering utvecklas, inklusive att det framtagna materialet prövas i fältförsök. Här prövas nu nya metoder som minskar tunga lyft i fält.

Utöver tekniska lösningar kan biodlaren påverka sin fysiska hälsa genom att arbeta ergonomiskt. Denna åtgärd syftar till att informera och utbilda biodlare om ergonomi, samt att finansiera studier som har en direkt koppling till biodlares fysiska arbetsmiljö.

Dessa frågor bör i allt ökande utsträckning tas över av näringen, men i vissa fall kan det vara motiverat att stödja framtagning av koncept som är av allmänt intresse. Åtgärden är viktig för att klara av arbetet även på lång sikt. Åtgärden har koppling till mål 2 och 4.

5.4 Åtgärder till stöd för laboratorier som utför analyser av biodlingsprodukter för att hjälpa biodlare att saluföra och öka värdet av sina produkter

Som ett komplement till den statliga kontrollen av rests substanser i honung behövs en möjlighet för provtagning av honung ur fler aspekter och att öka provtagningsmängden generellt. I det fall marknadsföring av svensk honung ska göras är det viktigt att också gentemot konsument visa på att näringen arbetar aktivt med kvalitetsfrågor. Det kan handla om exempelvis redlighetsprover eller prover för att se om vax är fritt från olika läkemedelsrester, lantbrukskemikalier eller tungmetaller. Hittills gjorda analyser på honung har visat på små eller inga rester i svensk honung, men då nya medel kan komma i bruk bör analyser ske genom regelbundna prov

på ackrediterade laboratorier. Däremot har det uppdagats systematisk förfalskning av vax, genom att bl.a. blanda upp vax med paraffin.

Åtgärden har koppling till mål 2.

Även analyser av andra biprodukter kan bli aktuella. Som exempel kan nämnas pyrrolizidinalkaloider i pollenprodukter, som är genotoxiska karcinogener.

5.5 Stödåtgärder för utökningen av bibestånden i EU

5.5.1 Avelsprojekt

Det långsiktiga avelsarbetet är fortsatt viktigt under denna programpunkt. Bland annat för att kunna utöka antalet bisamhällen, rekrytera nya biodlare och förse dem med friska och hanterbara bin, för att långsiktigt öka avkastningen per bisamhälle och för att förebygga bisjukdomar. Större fokus kommer under denna programperiod att läggas på att förse yrkesbiodlingen med bra bruksdrottningar.

Åtgärden har koppling till mål 1, 2 och 4.

5.5.2 Rekrytering av biodlare

Det är ur flera aspekter bra om det finns många biodlare. Det är också viktigt med en geografisk spridning av biodlare. De flesta som startar med biodling börjar i liten skala. Den småskaliga biodlingen ska inte underskattas då den har stor betydelse för omkringliggande trädgårdar och den önskvärda pollineringen i närområdet. En del småskaliga biodlare utvecklar så småningom sin biodling och etablerar företag. Några kan även komma att ägna sig åt avel. Oavsett om en biodlare är småskalig eller storskalig innebär en ökning av antalet biodlare också att leverantörer av utrustning får fler kunder. För att öka antalet biodlare kan det vara lämpligt med projekt som är inriktade på rekrytering av nya biodlare.

Även om många små biodlare med stor spridning har ett stort värde så är en växande yrkesbiodlarkår avgörande för att lösa olika pollineringsuppdrag och förse handeln med svensk honung. Huvuddelen av den i handeln omsatta honungen kommer nämligen från registrerade biodlingsföretag. Under kommande programperiod kommer denna fråga att belysas extra av alla biodlingsorganisationerna.

I och med att trenden inom näringen nu har vänt och betydligt fler medlemmar ansluter sig till biodlingsorganisationerna minskar också behovet av stöd inom området. Det kan dock finnas möjligheter för särskilda insatser. Åtgärden har koppling till mål 2 och 3.

5.6 Samarbete med specialiserade organ för genomförandet av programmen för tillämpad forskning om biodling och biodlingsprodukter

Som det poängterades i inledningen är en liten näring i extra stort behov av samarbete. Här måste mindre resurser, fördelade på många parter, kunna samlas och riktas mot samma mål om önskvärda mål ska kunna nås. Samarbete mellan olika organisationer är därför av yttersta vikt om binäringen ska kunna expandera och skapa bättre villkor för biodlingen i stort.

Samarbeten mellan olika parter för att lösa problem kommer därför att prioriteras vid kommande ansökningstillfällen. Det kan handla om exempelvis:

- En strukturerad utbildning, där material och kurser kompletterar varandra.
- Systematiska studier för att bekräfta bästa bekämpningsmetod mot varroa, enligt givna förutsättningar.
- Framtagning av lösningar för en systematisk biavel.
- Naringens initiativ för att skapa lösningar kring uppgiftsinsamling, som kan koordineras med ett eventuellt biregister.
- Utveckling av pollinerings tjänster.
- Initiativ tillsammans med Trafikverket (vägrenar och järnvägsbankar) och kommuner (parker och grönytor) för att öka den blommande ytan och därmed öka fodertillgången under hela växtperioden.

5.6.1 Växtskyddsmedels påverkan på bin och biodlingsprodukter

En stor undersökning i Sverige kring neonicotinoider redovisades 2015.² Resultatet visade att honungsbiet var påverkade av denna grupp av

² Seed coating with a neonicotinoid insecticide negatively affects wild bees. *Nature* volume 521, pages 77–80 (07 May 2015)

bekämpningsmedel i relativt liten utsträckning, medan solitärbin och humlor drabbas i betydligt högre utsträckning. Fortsatta undersökningar inom detta område kommer att göras inom det stora och nystartade europeiska projektet ”poshbee.eu”. Det nationella programmet för biodlingssektorns roll kan här bli att förmedla resultaten till binäringen, så att de får snabbare spridning.

Åtgärden har koppling till mål 1.

5.7 Övervakning av marknaden

I EU:s regelverk finns även möjlighet att ge stöd inom denna kategori. För svensk del har detta inte ansetts nödvändigt, men kan bli aktuellt om specifika frågor dyker upp som näringen själv inte har möjlighet att finansiera, förutsatt att projekten kan gynna hela näringen.

5.8 Förbättring av produktkvaliteten för ett bättre utnyttjande av produkternas marknadspotential

Se punkten ovan.

6. Budget

Budgetfördelningen för det nationella programmet för biodlingssektorn under perioden 2020–2020 utgår från den tidigare programperioden 2017–2019. Enligt kommissionens delegerade förordning (EU) 2015/1366 ska budgeten från och med 2020 grundas på de antal bisamhällen som framräknas enligt varje lands godkända metod.³

Åtgärdsgrupp	2020	2021	2022
Tekniskt stöd till biodlare	4 250 000	4 250 000	4 250 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	401 774 €	401 774 €	401 774 €
Bekämpning av varroakvalster	1 500 000	1 500 000	1 500 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	141 798 €	141 798 €	141 798 €
Rationalisering vid flyttning av bisamhällen	200 000	200 000	200 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	18 906 €	18 906 €	18 906 €
Analys av honung	150 000	150 000	150 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	14 180 €	14 180 €	14 180 €
Utökning av antalet bisamhällen	400 000	400 000	400 000
€ Växelkurs 0,0945	37 800 €	37 800 €	37 800 €
Tillämpad forskning	250 000	250 000	250 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	23 625 €	23 625 €	23 625 €
Övervakning av marknaden	50 000	50 000	50 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	4 725 €	4 725 €	4 725 €
Förbättring av produktkvaliteten för ett bättre utnyttjande av produkternas marknadspotential	200 000	200 000	200 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	18 906 €	18 906 €	18 906 €
Summa	7 000 000	7 000 000	7 000 000
€ Växelkurs 0,0945, 11 mars 2019	661500 €	661500 €	661500 €

^{3/} Budgeten fastställs när Kommissionen har gått igenom alla medlemsstaternas ansökningar och beslutat om slutlig fördelning av EU-stöd. Budgeten består till 50 procent av EU-stöd och till 50 procent av nationell medfinansiering. Ett beslut om nationell medfinansiering motsvarande EU-stödet tas i respektive lands budgetprocess.

Kommissionen har i förslaget till den nya jordbrukspolitiken, se ⁴, föreslagit en fortsättning på de nationella programmen för biodlingssektorn. Förhandlingar om förslagen pågår.

6.1.1 Kurs från kr till € användes växelkursen den 15 mars 2020, dvs 1 kr = 0,09179€

⁴ Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler om stöd för de strategiska planer som medlemsstaterna ska upprätta inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken och som finansieras av Europeiska garantifonden för jordbruket (EGFJ) och Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (Ejflu) samt om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1305/2013 och Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1307/2013.

Näringsdepartementet

11. Kontroll

Jordbruksverket är beslutande myndighet inom det nationella programmet för biodlingssektorn. Det betyder att Jordbruksverket beslutar vilka projekt som ska beviljas medel ur det nationella programmet. Jordbruksverket är även ackrediterat utbetalningsställe för programmet i fråga. Detta innebär att Jordbruksverket handlägger ansökningar om utbetalning av stöd. Ackrediteringskriterierna i förordningen (EG) nr 907/2014 ska följas.

Redovisning av genomförda projekt och tilldelning av medel ska ske öppet, dels genom redovisning på Jordbruksverkets webbsida och dels genom att samtliga sökanden får denna redovisning skickad till sig. För små föreningar som inte klarar av att genomföra projekt med egna medel kan en möjlighet att få medel i förskott finnas, dock kommer inte hela den beviljade summan att betalas ut i förskott.

Jordbruksverket genomför kontroller av beviljade stöd inom det nationella programmet för biodlingssektorn. För alla ansökningar om utbetalning kommer Jordbruksverket att göra en administrativ kontroll. Denna syftar till att kontrollera att villkoren för stöden är uppfyllda och att det finns dokument som styrker kostnaderna. Den administrativa kontrollen kommer att kompletteras med en kontroll på plats hos stödmottagarna. Urvalet av vilka projekt som ska kontrolleras på plats sker i huvudsak slumpmässigt. Resultat av tidigare genomförda kontroller beaktas vid urval av stödmottagare. Vid kontroll på plats kontrolleras bokföring, fakturor, betalningsbevis och annat underlag av betydelse för projektet.

Resultaten av dessa kontroller ska ingå i den utvärdering av programmet som Jordbruksverket ska genomföra under november och december 2022.

Vid oriktigheter följer korrigeringar och påföljder och möjlighet att återkräva felaktigt utbetalda belopp enligt kommissionens genomförandeförordning (EU) 908/2014¹. I de fall kontrollerna visar att projektet inte genomförts i enlighet med ansökan kommer projektledaren att uppmanas komplettera arbetet inom en viss tid. Om så inte sker kommer en sänkning av beviljat stödbelopp att göras. Är medel utbetalade i förskott kommer ett återkrav, inklusive ränta, att göras.

Ekonomistyrningsverket, i sin roll som attesterande organ, förväntas granska minst ett slumpvis utvalt utbetalningsärende per verksamhetsår för att följa upp att Jordbruksverket sköter sina åtaganden som ackrediterat utbetalningsställe för det nationella programmet för biodlingssektorn.

¹ Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 908/2014 av den 6 augusti 2014 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1306/2013 med beaktande av utbetalande organ och andra organ, ekonomisk förvaltning, räkenskapsavslutning, regler om kontroller, värdepapper och öppenhet, *OJ L 255, 28.8.2014, p. 59–124, Calex 32014R0908*.

Näringsdepartementet

Bilaga 2

Uppgifter enligt bilaga i förordningen (EU) 2015/1368 av den 6 augusti 2015 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller stöd till biodlingssektorn

...

9. De resultatindikatorer som används för varje utvald biodlingsåtgärd.

Medlemsstaterna ska välja ut minst en relevant resultatindikator per åtgärd.

Tekniskt stöd till biodlare

Denna kategori är stor och omfattar många olika områden. Följande resultatindikatorer föreslås; antalet kursdeltagare i olika bikurser; antalet kampanjer inom Svenska Bin, samt medlemsutvecklingen i de olika biodlingsorganisationerna.

Bekämpning av varroaekvalster

Inom detta område föreslås olika typer av nyckeltal. Antal bisamhällen, vinterdödligheten bland dessa samt resultaten från undersökningarna kring avelsarbetet om varroatolerans.

Rationalisering vid förflyttning av bisamhällen

Medel inom det nationella programmet för biodlingssektorn som går till sådana projekt.

Åtgärder till stöd för laboratorier som utför fysikaliska-kemiska analyser av honung

Antalet utförda analyser.

Stödåtgärder för av utökningen av bibestånden i gemenskapen

Antalet medlemmar i biodlarorganisationerna SBR och BF, samt resultaten av undersökningarna angående antalet bisamhällen i Sverige.

Samarbete med organisationer som är specialiserade i genomförandet av programmen för tillämpad forskning inom biodlingssektorn och om biodlingsprodukter

Medel inom det nationella programmet för biodlingssektorn som går till tillämpad forskning.

Övervakning av marknaden

Medel inom det nationella programmet för biodlingssektorn som går till sådana projekt.

Förbättring av produktkvaliteten för ett bättre utnyttjande av produkternas marknadspotential

Undersöka hur analyser av olika sorthonung utvecklas för att tydligare deklarerat innehåll i honungen. Analyser av denna typ kan också avslöja fusk.

Näringsdepartementet

11. Kontroll

Jordbruksverket är beslutande myndighet inom det nationella programmet för biodlingssektorn. Det betyder att Jordbruksverket beslutar vilka projekt som ska beviljas medel ur det nationella programmet. Jordbruksverket är även ackrediterat utbetalningsställe för programmet i fråga. Detta innebär att Jordbruksverket handlägger ansökningar om utbetalning av stöd. Ackrediteringskriterierna i förordningen (EG) nr 907/2014 ska följas.

Redovisning av genomförda projekt och tilldelning av medel ska ske öppet, dels genom redovisning på Jordbruksverkets webbsida och dels genom att samtliga sökanden får denna redovisning skickad till sig. För små föreningar som inte klarar av att genomföra projekt med egna medel kan en möjlighet att få medel i förskott finnas, dock kommer inte hela den beviljade summan att betalas ut i förskott.

Jordbruksverket genomför kontroller av beviljade stöd inom det nationella programmet för biodlingssektorn. För alla ansökningar om utbetalning kommer Jordbruksverket att göra en administrativ kontroll. Denna syftar till att kontrollera att villkoren för stöden är uppfyllda och att det finns dokument som styrker kostnaderna. Den administrativa kontrollen kommer att kompletteras med en kontroll på plats hos stödmottagarna. Urvalet av vilka projekt som ska kontrolleras på plats sker i huvudsak slumpmässigt. Resultat av tidigare genomförda kontroller beaktas vid urval av stödmottagare. Vid kontroll på plats kontrolleras bokföring, fakturor, betalningsbevis och annat underlag av betydelse för projektet.

Resultaten av dessa kontroller ska ingå i den utvärdering av programmet som Jordbruksverket ska genomföra under november och december 2022.

Vid oriktigheter följer korrigeringar och påföljder och möjlighet att återkräva felaktigt utbetalda belopp enligt kommissionens genomförandeförordning (EU) 908/2014¹. I de fall kontrollerna visar att projektet inte genomförts i enlighet med ansökan kommer projektledaren att uppmanas komplettera arbetet inom en viss tid. Om så inte sker kommer en sänkning av beviljat stödbelopp att göras. Är medel utbetalade i förskott kommer ett återkrav, inklusive ränta, att göras.

Ekonomistyrningsverket, i sin roll som attesterande organ, förväntas granska minst ett slumpvis utvalt utbetalningsärende per verksamhetsår för att följa upp att Jordbruksverket sköter sina åtaganden som ackrediterat utbetalningsställe för det nationella programmet för biodlingssektorn.

¹ Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 908/2014 av den 6 augusti 2014 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1306/2013 med beaktande av utbetalande organ och andra organ, ekonomisk förvaltning, räkenskapsavslutning, regler om kontroller, värdepapper och öppenhet, *OJ L 255, 28.8.2014, p. 59–124, Calex 32014R0908*.

Näringsdepartementet

11. Kontroll

....

Vid oriktigheter följer korrigeringar och påföljder och möjlighet att återkräva felaktigt utbetalda belopp enligt kommissionens genomförandeförordning (EU) 908/2014¹. I de fall kontrollerna visar att projektet inte genomförts i enlighet med ansökan kommer projektledaren att uppmanas komplettera arbetet inom en viss tid. Om så inte sker kommer en sänkning av beviljat stödbelopp att göras. Är medel utbetalade i förskott kommer ett återkrav, inklusive ränta, att göras.

Ekonomistyrningsverket, i sin roll som attesterande organ, förväntas granska minst ett slumpvis utvalt utbetalningsärende per verksamhetsår för att följa upp att Jordbruksverket sköter sina åtaganden som ackrediterat utbetalningsställe för det nationella programmet för biodlingssektorn.

¹ Kommissionens genomförandeförordning (EU) nr 908/2014 av den 6 augusti 2014 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 1306/2013 med beaktande av utbetalande organ och andra organ, ekonomisk förvaltning, räkenskapsavslutning, regler om kontroller, värdepapper och öppenhet, *OJ L 255, 28.8.2014, p. 59–124, Calex 32014R0908*.

Näringsdepartementet

Bilaga 2

Uppgifter enligt bilaga i förordningen (EU) 2015/1368 av den 6 augusti 2015 om tillämpningsföreskrifter för Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1308/2013 vad gäller stöd till biodlingssektorn

...

10. Redogörelse för hur biodlingsprogrammet ska genomföras

...

IV. Bestämmelser som säkerar att det godkända programmet ges offentlighet i medlemsstaten

I Sverige är allmänna handlingar som huvudregel offentliga enligt grundlagen (tryckfrihetsförordningen). Programmet publiceras på Jordbruksverkets webbplats samt annonseras på både Sveriges Biodlares Riksförbund (SBR) och Biodlingsföretagarna (BF), hemsidor, samt i deras tidskrifter.

Näringsdepartementet

12. Framtagning av det nationella programmet för biodlingssektorn 2020–2022

Det nya programmet för 2020–2022 grundar sig på det tidigare programmet för 2017–2019. Förankringen i näringen är ett uttalat mål under programskrivningen. För att fånga upp de ändringar som behöver göras har därför regelbundna kontakter med olika intressenter tagits, via mail och telefon. Dessa förslag har sedan diskuteras vid ett gemensamt telefonmöte den 7 november 2018. Vid mötet deltog Biodlingsföretagarna, Sveriges Biodlares Riksförbund, Sveriges lantbruksuniversitet, Jordbruksverket, samt representanter från länsstyrelser. Ett uppföljande telefonmöte genomfördes den 11 december 2018.

Efter samråd med de parter som berörs av programmet framkom att den inriktning på kollektiv nytta som var den huvudsakliga orienteringen för programperioden 2017–2019 ansågs vara positiv. Arbetet har därför inriktats på att uppdatera innehållet, det vill säga att ta bort det som är inaktuellt samt lägga till det som är nytt eller behöver ändras.

Samtidigt är det viktigt att behålla en flexibilitet för frågor som kan dyka upp utan förvarning och som kan komma att kräva insatser under kommande period. Med ett relativt öppet program och utrymme att årligen komma med nya projektansökningar blir en sådan flexibilitet möjlig.

Den jämförande studien som gjordes 2015, mellan de nationella programmen inom EU, visade inte heller på något alternativ som kunde passa Sverige bättre. Resultatet visade på att det upplägget som används ger den flexibilitet som eftersträvas.

Efter telefonmötet den 7 november 2018 sammanställdes framkomna synpunkter varefter ett reviderat program skickas ut för kommentarer och prioriteringar. Dessa prioriteringar utgjorde sedan grunden för revideringen av programmet, som diskuterades med näringen den 11 december 2018.

Näringsdepartementet skickar sedan programmet på remiss, varpå inkomna remissvar sammanställs och programmet färdigställs.

Näringsdepartementet

10. Utvärdering

Genomförda projekt ska utvärderas dels mot projektets egna mål och dels mot de övergripande målen i det nationella programmet för biodlingssektorn. Jordbruksverket ska lämna respons på inkomna rapporter och i den responsen bedöma om projekten genomförts såsom beskrivet och om uppnådda resultat motsvarar projektens mål. Denna löpande utvärdering ska redovisas på konferensen för nationella programmet eller i andra sammanhang där biodlare möts.

Efter genomförd programperiod ska Jordbruksverket utvärdera genomfört program i sin helhet. Denna utvärdering kommer att äga rum under november och december 2022. Resultatet ska ligga till grund för framtida nationella program. Utvärderingen ska dokumenteras skriftligt.